

Проф. Фр. Бетексъ

**ПЪРВАТА
СТРАНИЦА НА
БИБЛИЯТА**

Цена 10 лева

**ПЪРВАТА
СТРАНИЦА
НА БИБЛИЯТА**

отъ Фр. Бетексъ

Превелъ отъ 13-то нѣмско издание: Г. Н. Васовъ.

1929 г.

Печатъ: Л. Ст. Цоневъ и братъ
печатница „ЗОРА“
Ломъ

НАЧАЛОТО

**Въ начало Богъ създаде небото
и земята.**

Както всѣки човѣкъ по-отдѣлно, така
сжщо и цѣлото човѣчество изобщо, стоятъ
предъ двоенъ въпросъ :

Отъ кжде и на кжде?

Богъ, обаче, който е създателъ на човѣшкото
сърдце и познава всичкитѣ му тежнениа, ни е
далъ отговоръ въ Словото си—Библията. Пър-
вата Мойсеева книга наречена „Генезисъ“, което
на български значи „начало“, ни казва отъ
кжде идемъ, а последната книга на Св. Писа-
ние — „Откровението“, на грѣцки „Апокалип-
сисъ“, ни показва на кжде отиваме. Наистина,
нѣкои учени мжже, които мислѣха, че сж по-
мждри отъ Св. Писание се опитаха да оборятъ
тоя Божественъ отговоръ и изнесоха едно фал-
шиво обяснение, което още крета изъ свѣта
и съ високъ гласъ крещи, какво „науката“
вече изследвала старитѣ представи на човѣ-
цитѣ относно произхода на вселенната, а съ

това и на човѣка. Че библейскитѣ обяснения сж нѣща невѣроятни. Че ние човѣцитѣ, не сме създадени отъ Бога, а сме произлѣзли отъ маймуната. Но тѣзи наддадени „резултати на науката“ не сж доказани, нѣщо повече, доводитѣ на нѣкои естественици, относно тѣзи предположения, сж ясно противоречиви. Тѣ сж оставили Бога, затова и Богъ ги е оставилъ на тѣхното собствено мнение, въ което най-последно и погинватъ. Тѣ сами отговарятъ на въпроса: отъ гдѣ сме, отъ кжде идемъ? съ ние незнаемъ; други: отъ нищо. Като че това „нищо“ нѣкакъ си отъ веднажъ се отворило и станала на нѣщо. А на въпроса: на кжде отива вселенната? — отговарятъ безъ заобиколки: „Въ вѣчната нощъ“. — Съ този тѣхенъ отговоръ, тѣ произнасятъ собствената си присжда относно „най външната тъмнина“. Но ние виждаме още, че и преданията на почти всички стари народи даватъ едно тождествено обяснение за произхода, съ това на Библията. Въ сѣверна Азия, както и въ Индия; въ Америка и въ Африка, ние не намираме никжде това предположение, което за езичниците щеше да бжде твърде естествено, че човѣкъ се е доразвилъ постепенно отъ нѣкое животно. Напротивъ, ние намираме убеждението и вѣрата въ преданията, които говорятъ за: че човѣкъ е билъ добъръ и щастливъ, живѣлъ въ една

славна страна или градина. Той, по собствена вина или по-ласканъ отъ друго нѣщо, отпадналъ — изгубилъ първата привилегия и сега живее подъ проклетия. Тѣй сжщо намираме, въ почти всички езически религии, известието, че земята ще се преобърне на небе, не чрезъ постепенно доразвиване, но чрезъ страшна борба. — Едно надвиване на злото, единъ всемирень сждъ, следъ който иде щастие и блаженство. Подобно на тѣзи въ Битие, кждето четемъ за създаване на свѣта отъ Бога, намираме и други предания на старитѣ народи. Така напримеръ: въ най-старата книга (свещенна) на индийцитѣ се казва: „Той, който сжществува още отъ вѣка, създаде първомъ, чрезъ едно движение на духа си — водата, зарадъ което се и нарича: движащия се надъ водата“ (сравни Бит. 1.2) „Когато Той, чиято власть е безпредѣлна, създаде вселената, замени действуването съ спокойствие“. (сравни бит. 2-2). А въ старитѣ писания на персийцитѣ четемъ: „Видимия свѣтъ, небето и земята, се създадоха въ шесть (6) времена. Най-напредъ създаде Ормуздъ (т. е. Богъ на доброто) свѣтлината между земята и небето. Следъ това водата, която покриваше цѣлата земя, а веднга следъ това стана и сушата по земята. Още бидоха създадени и дървета — всѣкакъвъ видъ. Пето — животнитѣ. Най-

после биде създаденъ и човѣка — „Каймаршъ“ — съ свѣтло, нагоре изправено лице. Но злия, нѣкога създаденъ добъръ, Ариманъ, направи тжмнина въ царството на свѣтлината и така порази цѣлото създание“.

Но съгласията отиватъ още по-нататкъ. Почти всички стари народи говорятъ за единъ потопъ. Това е даже за очудване, какъ народи, живуци на другата страна на земното кълбо, разправятъ съ особена точностъ за голѣмия приливъ — потопъ, който покривалъ всички планински върхове; за единъ голѣмъ корабъ, въ който осемъ или четири души сж се спасили и съ още други подробности. Тъй напр. европейцитѣ сж намерили въ севѣрна Америка едно индийско племе, което държи и почита гължба, като свята птица и никога не го убива. Когато ги запитали, защо е всичко това — получили за отговоръ следното: „Това е птицата, която при голѣмия потопъ донесе на баща ни т. е. бащата на племето, едно върбово листе по форма и цвѣтъ прилично на маслиненото“. Не е ли това едно ясно доказателство за вѣрностъ между това старо предание и библейската история за Ноя и синоветѣ му?

Що се отнася до началото на земята — чуйте само какъ могъществено звучи първия стихъ отъ Библията, макаръ и да е изразено въ една проста форма: „Въ начало създаде

Богъ небето и земята“. Отъ това, по-нататъкъ не е стигнала, до сега, никаква човѣшка мисълъ и не ще стигне за вѣчни вѣкове. Наистина има вече стотици невѣрующа учени, които се опитаха да докажатъ, че не е било нужно да има единъ Богъ, който да създава, но че всичко което е, и всичко живо е произлѣзло отъ самосебе си отъ така наречената „вѣчна материя“. Но кой може да гради нѣщо разумно върху това? Тъкмо чрезъ тѣзи учени изследвания се обяснява и доказва, че това, което ние наричаме „животъ“ не е билъ още отъ начало—такъвъ какъвто го намираме между растенията, животнитѣ и човѣка. И то точно за разлика отъ камъни, метали и прѣстъ, които сж били много по-рано отъ него (живота). Отъ кжде трѣбва да се е появилъ живота тъй изведнажъ? Какъ е възможно отъ мъртвата материя да произлезе току тъй, отъ само себе си, отведнажъ животъ? Никой не е успѣлъ до днесъ да обясни това. Ние обаче *знаемъ*, защото Богъ ни казва въ Словото си, че има единъ Всемогъщъ, единъ живъ Богъ, който отъ безкрайната пълнота на собствения си животъ, създаде живота и на нашата планета, която ние наричаме „земя“. Разбира се, че този Богъ е едно необяснимо чудо единъ скритъ Богъ; но единъ Богъ, когото ако разберемъ да обяснимъ и схванемъ съ ума си, той престава да е Богъ. Животъ произлѣзълъ

отъ живия Богъ, е една умна мисълъ — но животъ произлѣзълъ отъ мъртва материя — това е една глупостъ. Значи: отъ Безконечния — конечното, отъ Вѣчния — временното; отъ Невидимия — видимото. (Евр. 11;3.) отъ сщественото и това което е — преходимо, бждното и променливото. Така разбираме ние защо и отъ кжде въ всичко конечно (преходно) има едно силно къмъ безконечното — непреходното и стремление все по-нагоре до висинитѣ, а така сщщо и въ дълбинитѣ, което е за забелезване у всѣко създание. Това терзание и това стремление не е нищо друго освенъ това, което ние наричаме „животъ“. Всѣко нѣщо копнее да се слѣе съ източника си. Не виждаме ли, че всичко търси и чака безкрайното. А това безкрайно не е ли Богъ? Наистина, който не е духовно слѣпъ, може да се увѣри чрезъ собственото си терзание, което живее въ гърдитѣ му, и търси все повече свѣтлина, повече жизненостъ — търси повече сила и познание, какво, че той не е произлѣзълъ отъ една мъртва материя — защото въ противенъ случа трѣбваше да желае много повече смъртта, отколкото живота.

Още отъ начало Богъ създаде „Небесата и Земята“. Съ това, Библията ни казва още отъ начало, на кое становище ни поставя тя. Както единъ способенъ писателъ, който

отъ началото взима посока къмъ главната мисълъ и безъ заобиколки, съ малко думи, дава на читателитѣ си да разбератъ на кжде отива, така сжщо прави и Богъ. Тѣзи нѣколко начални думи ни казватъ за какво ще четеме презъ цѣлата Библия — за какво ще бжде думата — или ще се говори. Именно за едно *горе* и за едно *долу*; за *небесното* и за *земното*. Около тѣзи две понятия, „Небе и земя“ се върти еднакво цѣлата Библия. Тя ни показва какъ тѣзи дветѣ въ начало сж били въ пълень миръ, какъ чрезъ грѣха бидоха раздѣлени. Какъ тогава Богъ, презъ вѣковетѣ, е търсилъ възможности да ги събере пакъ, което стана напълно въ Христа Исуса А последния листъ на Библията говори, какво земята ще бжде небе върху, която ще слезе новия Ерусалимъ, за да стане Богъ все во все. Не, не само въ Библията намираме ние тази противоположностъ на Горе и Доле; на небесно и земно, но и въ природата, като основни принципи, като два елемента върху които почива цѣлия животъ на земята. Така е и съ човѣка: главата се стреми нагоре — както и мислитѣ, а другата — долната половина на тѣлото служи за земнитѣ цели. Сжщо и разликата между човѣка и животнитѣ почива на сжщия принципъ — Горе и Доле. Човѣкъ ходи изправенъ съ погледъ напредъ и нагоре, докато животнитѣ, колкото по-низки толкова по

въ хоризонтално положение държатъ тѣлата си и съ погледъ отправенъ — надолу. Така сжщо е и съ растенията: съ стеблото и листата си се стремятъ нагоре, докато корена се стреми все по на дълбоко.

„Въ начало създаде Богъ небето и земята“. Като една величествена гранитна скала, стои това слово въ входа на Библията — на великитѣ врата, които водятъ изъ вѣчността въ временността. До сега Богъ бѣ въ една неприкосновена свѣтлина, но отъ сега има едно създадено — „едно битие“! Следъ като е поставена тая основа Св. писание оставя небето съ пълковетѣ си, за нашето по-нататъшно време и се обръща къмъ земята. Тя (Библията) говори по човѣшки съ насъ, защото има земни жители предъ себе си. Тя казва сжщо така, както и ние казваме, че слънцето изгрѣва — залѣзва ако и строго вземано не слънцето, а земята се движи. Ако Богъ не ни говореше на насъ човѣцитѣ по нашия човѣшки начинъ — съ нашия човѣшки езикъ и възгледи, а по единъ Нему присжщъ — божественъ начинъ въ абсолютенъ смисълъ, то Неговия езикъ щеше да бжде толкова високъ, щото не само ума на простия и неученъ човѣкъ, но и на най-напредналия въ науката мжжъ, който може би знае отлично астраномията — пакъ и за него, Божественото Слово щеше да остане неразбрано.

ЗЕМЯТА

А земята бѣше пуста и неустроена; и тѣмнина бѣше върху бездната; и Божия Духъ се движеше надъ водата.

Изследванията на естествоизпитателитѣ сж съгласни съ тѣзи думи на Библията. Учени астрономи и изследвачитѣ на земята, казватъ (съ предположение), че нашата земя е била изпърво едно горящо кжлбо, което постепенно е изстивало, до като е станало черно, обиколено съ гжсти пари. Тия пари, съ течение на времето, вследствие на изтудяването на земната кора, сж се преобржщали повече на вода, но все пакъ толкова много е била останала, щото земята се е намирала въ една непроницаема тѣмнина. Това е което ни се казва въ втория стихъ. Разбира се, че Божия Духъ се носеше надъ всичко — за него ученитѣ нищо немогатъ да ни кажатъ. Този Божи Духъ е за тѣхъ нѣщо скрито, което тѣ съ своето смѣтане немогатъ да достигнатъ. Но що прави този Духъ? Както кокошката лежи на едно яйце, въ което тоже е тѣмно и влажно, стопля го и като нѣкаква тайнствена сила на-

режда частичка следъ частичка, докато възпроизведе животъ вътре въ него. Тъй сжщо се носеше Божия Духъ надъ водата и по единъ тайнственъ начинъ събираше и нареждаше природни сили и закони и ги вложи вътре въ тая видима материя. На тъзи тайнствени сили и закони, които създаващия Божи Духъ, въ онова епохално време, вложи въ праздната материя, почиватъ много отъ сегашнитъ явления подъ небето на земята. Даже човѣшкото тѣло е едно чудесно индустриално заведение, което споредъ процеситъ почиващи на тъзи сили и закони, никой не може до сега да изследва. Тъй както единъ художникъ или архитектъ, когато се опитва да (създаде) направи нѣщо по величествено, се движи насамъ — нататъкъ и редици мисли му минаватъ презъ главата, като какви форми или голѣмини или положение, трѣбва да има всѣка една частъ по-отдѣлно, до като се образува цѣлото въ неговия Духъ — така да се каже готово го вижда съ очитѣ си — тъй сжщо се движеше Божия Духъ надъ водата и вложи — мѣрка и тежина, число и законъ въ материята,

Забележително е, че човѣкъ, тъй падналъ, не вижда. Не само за божественото, но и за естественото, земното — той е слѣпъ и не вижда нито едното нито другото. Колко милиона човѣци ходятъ по лицето на нашата земя.

Тя е тѣхното мѣстожителство, отъ нея тѣ произвеждатъ тѣхната прехрана — отъ нея сж направени и пакъ ще се върнатъ въ нея, за да станатъ втори пжть като нея. И все пакъ колко малкъ е интереса проявенъ за това велико и чудно Боже творение. Тѣ отиватъ на ежедневната си работа. Тѣ търсятъ безконечно удоволствия. Тѣ убиватъ често времето си въ бездѣлие и празни приказки въ разни развлечения или нищожни безполезни занимания. Тѣ предпочитатъ всичко това, отколкото да изпитватъ и изучватъ великитѣ дѣла и мисли на Създателя — Бога. Вѣрно е, тѣ учатъ въ училището, че земята е едно кълбо, че за 1 година тя обикаля веднажъ слънцето, за 24 часа се завъртва веднажъ около остъта си и др., но колко малко нѣкои се замислятъ по дълбоко въ тия явления. Тѣ сж имъ нѣщо обикновено. Единъ християнинъ обаче, би трѣбвало, и тукъ да бжде единъ съвършенъ човѣкъ — и до колкото неговата професия му дава време и възможность да помисли преди всичко и върху тоя видимъ — външенъ свѣтъ, въ който Богъ го е поставилъ да се радва и слави името му. „Понеже това, което е възможно да се знае за Бога, на тѣхъ е известно, защото Богъ имъ го изяви. Че отъ създанието на свѣта това, което е невидимо у него, сиречь, вѣчната Му сила и Божественость, се вижда

ясно разбираемо чрез творенията“. (Рим. 1;19-20).

Мѣстожителството на човѣцитѣ е извънредно голѣмо, никой не може да си представи достатъчно голѣмината на земното кълбо, което има едина обиколка отъ 9,000 часа. Нека да помислимъ за моментъ, какви пространни морета се намиратъ на нейната плоскостъ, по които плуватъ параходитѣ съ седмици и месеци — день и нощъ, безъ да виждатъ друго нѣщо освенъ вода и небе; тогава голѣмитѣ и широки пустини съ нажежения отъ слънцето пѣськъ, които често сж по-голѣми отъ цѣла Германия и презъ които камилата, тоя параходъ на пустинята, върви понѣкога съ седмици безъ да достигне другия ѣ край. Ами необикновенно голѣмитѣ степи покрити съ висока трѣва въ която се въдятъ съ милиони различни животни. Тогава ония необятни пространства на севѣрния и юженъ полюсъ покрити съ вѣчни снѣгове, които заематъ повече мѣсто на повърхноститѣ ѣ отколкото цѣла Европа, а още и другитѣ обширни пространства населени отъ човѣцитѣ — а така сжщо тая, която обработватъ за прехраната си! Тогава разнитѣ планински вериги съ ония гигантски върхове, голѣмитѣ плавателни рѣки — широки и дълбоки езера; — Нека поразмислимъ върху всичко това, а като знаемъ и какъ цѣлата тая

земя съвършено свободна — отъ нищо не носена, виси въ пространството на вселенната, можемъ ли да се освободимъ отъ впечатлението и мисълта, че всичко това — тая земя, едно чудесно творение — е дѣло на една опитна, майсторска ржка?

Но още по-интересно е, че тая земя не само виси, но тя и лети неуморно и съ свѣт-кавична бързина по една здраво, строго опредѣлена посока въ поднебесното пространство. Една граната изхвърлена отъ орждие лети толкова бърже щото човѣшкото око не може да я види. Но това кълбо — нашата земя, на която живеятъ 2 милиарда човѣци, въ чиято вътрешность гори ужасенъ огънь, отъ който ни раздѣля само една тънка корица. Тая земя съ всичкитѣ ѝ морета и суша, рѣки и планини, степи и пустини, глетчери и ледени планини — лети день и нощъ и те носи тебе и всички човѣци — дали тѣ работятъ или почиватъ, въ неизмеримото пространство на вселената съ една бързина 50 пжти по-голѣма отъ тази на гранатата, а ние отъ всичко това (почти) нищо не чувствуваме. Така леко и равномерно е нейното летене.

Да предположимъ, че би било възможно да застанемъ на едно мѣсто вънъ отъ пространството на вселената. — Що за сцена! — Първомъ ще видимъ нашата земя тамъ

далече нѣкжде, като една малка звездичка, която постепенно се приближава къмъ тебе и става, все по-голѣма и по-голѣма. Скоро ти я виждашъ, като луната — после още по-голѣма, тя завзема половината отъ небето, което ние още виждаме и ето че следъ това, въ разстояние на нѣколко сикунди, предъ твоя очуденъ погледъ се изправя, съ една неописуема бързина, движаща се земята на която ти едвамъ забелезвашъ, вследствие на бързото летенене, нѣщо, като слънчеви лъчи, които огрѣватъ нѣкои области, други покрити съ тъмни облаци — съ бурно движение — морето — Плоската равнина, високитѣ планински върхове покрити съ снѣгъ, тъмни гори, голѣми градове, пустини съ пѣськъ — всичко това би вървѣло съ свѣткавична бързина предъ очитѣ ти и въ разстояние на нѣколко момента, докато ти се начудишъ обзетъ отъ тая необикновеностъ, тя е вече преминала и се отдалечила въ пространството и ти я виждашъ пакъ само като малка звездичка или всичко е изчезнало отъ предъ очитѣ ти.

Така би било възможно да видишъ само една малка частъ отъ Славата на Божието творение — земята, която Богъ създаде отъ начало. Тѣй летятъ около слънцето още стотици планети и земи, като нашата, които често сж много по-голѣми отъ нея, отъ облаци обико-

лени съ моря и континенти) Нѣкои придружани отъ по-нѣколко луни или отъ извънредно голѣми, свободно летящи прѣстени, около кълбото, които сж или отъ твърдо или газово вещество. Не е ли тогава по-добре за човѣка да се радва на тѣзи славни и чудни Божи творения и като размишлява по-дълбоко за тѣхъ да падне на колене предъ този Мждъръ Творецъ и Създателъ и съ чувства на благодарение и признателностъ, на благородностъ и хвала да каже: „Що е човѣкъ за да го помнишь?“ — отколкото винаги да мисли за себе си, за прощевкитѣ си, които го изпълватъ само съ гордостъ и егоизъмъ? — докато погледитѣ обърнати къмъ великитѣ Божи творения и признанието на неговитѣ мждростъ и сила вливатъ въ душата ти утѣха и радостъ, които я възвишаватъ и облагородяватъ!

Така и нашата земя летеше преди много, много години презъ пространството. Тя бѣше неустроена и пуста съ черна тжмина обвита и все пакъ доставяше една великолепна гледка на „Божитѣ синове“ — за които стои писано: „Где бѣше ти когато основахъ земята — когато звездитѣ на зората пѣеха заедно и всичкитѣ синове Божи възклицаваха отъ радостъ — или кой затвори морето съ врати? когото го облѣкохъ съ облакъ и го повихъ съ мъгла —

като съ дълбока тъмнина?“ (Иов. 38;4,7-9) А сега тая земя бърза, лети съ, изменена външност по пжтя си съ 2 милиарда човѣци, които живеятъ по лицето ѝ, съ неизброимо число животни, птици, които хвъркатъ въ въздуха — съ милиони — милиони риби, които плуватъ въ дълбинитѣ на водитѣ. И всички тия сжщества сж подѣ наблюдението на божественото око. Въ този моментъ, когато ти четешъ тѣзи редове, всевидещия Богъ вижда, какво има и въ твоето сърдце, — какви сж и твоитѣ мисли, но сжщо тѣй и на всички други човѣци отъ африканския негъръ или севѣрния ескимось до най-деликатния и модеренъ европеець или американецъ. Въ този моментъ, когато Богъ те| изпитва до последната ти костъ въ тѣлото ти, знае сжщевременно, какво прави и последния китаецъ отъ този четристотинмилионенъ народъ, к а к в о прави или мисли и познава по-добре историята на тая страна отколкото самитѣ тѣ. Той гледа непрекъснато върху земята, която тѣй бързо хвърчи подѣ небето и забелезва на нея всички болни, мизерствуващи въ бѣдностъ, просяци, богаташи; царе въ тѣхния разкошъ и властъ, хилядитѣ, които въ борба помежду си загиватъ, крадеца, който презъ ноца търси да ограби, своята плячка; пжтуващия и почиващия у дома си, всички, всички сж подѣ Неговото око. Той чува всѣка дума, всѣка пѣ-

сень, или клетва, смѣхъ или плачь, всѣка въздишка или стенание. Всичко което е отправено къмъ Него или къмъ земята е Негово достойние, което Той безъ изключение слага записано въ книгата и съхранява за деня на великия сждъ. Но още по-нататъкъ: Той вижда лъва въ пустинята, гарвана въ въздуха всѣка птица въ гнѣздото ѝ и всѣко насѣкомо въ тревата, всѣка риба въ водата, всѣко листе въ гората, което никога не пада отъ дървото безъ Неговата воля. И докато Той управлява тоя тъй голѣмъ свѣтъ, снабдява съ храна, владее — има мощъ и време да погледне и къмъ всѣко най-микроскопично животинче, което е въ водата или на сушата, което съ просто око не се вижда, а чрезъ увеличено стъкло и имъ дава животъ и дихание и храна, защото въ него и чрезъ него се движи и съществува всичко. Но какво е всичко това за нашата малка земя срещу тоя неописуемъ съ човѣшки думи и числа свѣтъ, който макаръ и скритъ за насъ; пакъ поне въ голѣмината си познатъ, за който ни се казва, че има още стотици такива слънчеви системи, както нашата, които той съблюдава и управлява съ десницата си подъ тѣзи небеса?

Да великъ и силенъ е Господъ — Богъ! Нищо нѣма скрито отъ очитѣ Му и неизказана сила има въ думитѣ на Словото: „Божия Духъ се носеше (движеше) надъ водата“.

СВЪТЛИНАТА

И Богъ каза:

Да бжде свѣтлина!

И стана свѣтлина.

Колко голѣма и чудна, но не по-малко и славна е свѣтлината — облѣклото на Бога (Пс. 104.2) който сжщевременно е и „Баща на свѣтлината“ Какво ли щеше да бжде съ тоя свѣтъ ако нѣмаше свѣтлина? Тава е нѣщо немислимо, непознато, нѣщо което разума не побира — нѣщо извънредно неприятно. Колко ли щѣха да бждатъ тогава тѣмни и безсилни всичкитѣ ни мисли? Но какво нѣщо е свѣтлината? — Точно какво нѣщо е тя ние незнаемъ и никога на тая земя нѣма да я изследваме или разложимъ повече отколкото ни е позната и останалата частъ отъ материята, защото тя е първото и най-висшето творение на Създателя. За сега човѣшкия духъ е позналъ следното: Свѣтлината е животворна сила дарена отъ Бога, която обхваща цѣлата вселена заедно съ най-малкитѣ частички и тѣлца на материята, които тя движи до вѣчно и силно трптяще движение. И колкото по силно е движението — толкова по-силна е свѣтлината. Затова може да

се каже съ право, оня предметъ, които абсолютно никакъ не се движи той е свършено тжмень — свѣтлината следователно е животъ, движение, а тжмнината — смъртъ. *Въ всемира нѣма една свършена тжмнина.* Даже и на 1000 (метра) кждето нашето око, което е замрежено отъ дневната свѣтлина мисли да намери най тжмната нощъ, пакъ се намиратъ нисши животни.

Въ дълбокитѣ мѣста на моретата — кждето царува вѣчна тжмнина и кждето нашето око не долавя нито най-малко свѣтлинень лжчъ, и тамъ се движатъ множество животни, които очакватъ въ тжмнитѣ си скривалища своитѣ жертви — или пъкъ такива, които сами си носятъ — произвеждатъ, слаба свѣтлинка (пр. свѣтулката). А когато човѣкъ мисли, че презъ нощъта цѣлия свѣтъ е тѣй тжмень, това има сила само за едната половина на нашата малка земя, докато всички други тѣла въ всемира, около нея, сж изпълнени съ свѣтливи вълни, които вѣчно летятъ отъ звезда на звезда, отъ слънце на слънце. Дали „най-външната тжмнина“ за която Христосъ говори ще е нѣкоя абсолютна тжмнина — или ще бжде освѣтена отъ червенитѣ лжчи на Божия гневъ? Но не само, лжча на свѣтлината дава форма на всичкитѣ тѣла и тѣлца — видъ или цвѣтъ — или видимостъ, а още много и чудни свойства има той. А тѣй като той е творение на Бащата на

свѣтлината, който е на небето, и защото е прилично за синоветъ на дома да знаятъ дѣлата на бащата, да ги ценятъ или хвалятъ, а тоже и очудватъ, желаемъ да се позанимаемъ още малко съ тѣхъ.

Нека вземемъ напримеръ една малка шевна игла и я поставимъ така срещу слънцето, щото лжчитъ да минаватъ презъ малкитъ ѝ уши — и само въ тоя малкъ снопъ ние ще имаме цели чудеса. — Ето какъ ще се увѣримъ въ това: Нека този малкъ снопъ лжчи да пада върху една капка вода — сега нека вземемъ увеличително стъкло и разгледаме малката капчица свѣтлина, която пада върху нея, и какво виждаме тамъ? — Единъ цѣлъ свѣтъ! Тамъ всичко се движи и живѣе; извънредно голѣми животни движещи се съ бжрзина въ това макаръ малко водно пространство, които хващатъ отъ лѣво и дѣсно по малки животни и ги поглжщатъ. Други пкъ като въ сънъ се движатъ бавно насамъ — натамъ, други още въ особена премена отъ кристалъ стоятъ безразборно наоколо, още пкъ по други постоянно променяващи формата на тѣлата си — ту — дълги ту плоски или кржгли като че простриатъ понѣкато ржце — пакъ ги свиватъ безъ почивка, като подъ командата на нѣкой строгъ учителъ, който е извелъ ученицитъ си на гимнастика. И всички тѣзи животни живеятъ и сжще-

ствуватъ у Бога като изпълняватъ една длъжностъ въ природата, която както ти, така и тѣ незнаятъ Тази, цѣлата картина, обаче, тѣй нежно и деликатно, строго и точно съ всичкитѣ и форми точки и линии, се рисува въ окото ти само отъ единъ малъкъ снопъ слънчеви лъчи, които сж създадени за свѣтлината, която е едно чудо на Твореца — Бога.

Сега вижъ свѣтлината, която иде отъ луната, а за по-ясно чрезъ телескопа — каква разлика! Първомъ месеца бѣ една кржгла плоскостъ — а сега? Върху една обширна равнина виждашъ да се издигатъ високи планини — съ много хиляди метра високи върхове грамадни канари отвесно отсечени или откъснати голѣми пукнатини — единъ свѣтъ по-другъ отъ нашата земя. Тамъ на луната царува вѣчна тишина; тамъ нѣма нито вода, нито въздухъ. Тамъ не се чува лъжа, на тихия вѣтрець презъ клонитѣ на дърветата, тамъ не шуми нито пѣе сладката си пѣсенъ, малкото поточе, никога не се замъгля или покрива съ облаци небето. И всички тѣзи нѣща ни показва лъча на свѣтлината, който иде отъ високостоящия месецъ и пада върху нашата земя.

Още по-нататъкъ. Знаеме, че лъча на свѣтлината съдържа всичкитѣ цвѣтове, които ние познаваме; не само седемтѣ основни цвѣта на джгата, но и всички други хиляди различни

смесени цвѣтове, които ние различаваме. И още по-интересно е, че всѣки отъ тѣзи цвѣтове има различно свойство за запазване топлината и различно влияние върху предметитѣ на земята. Подъ една свѣтлина на лжча растятъ нѣкои растения по-бърже, а подъ друга по-бавно, а подъ влиянието на още други се произвеждатъ разни химически сили — свѣтливи картини и прочие. Нѣкои действатъ върху човѣка и животнитѣ успокоително — споредъ пробитѣ, които сж направени и при ненормални хора, а пъкъ други раздражително, като отъ гледане въ червена свѣтлина се разсвирепява до най-висша степенъ. (сжщо и нѣкои отъ рогѣтиятъ добитѣкъ.) Напоследѣкъ даже, нѣкои учатъ, че въ направата ни, чрезъ свойствата на свѣтлинния лжчъ, може да се констатиратъ съставнитѣ елементи. Ако се държи срещу единъ малѣкъ слабъ лжчъ едно приготвено чрезъ излъскване особено парче стъкло — може да се види въ него едно дълго и отъ различни цвѣтове сжчетано снопче, а въ него може да се различатъ още стотици други съвършено тънки линии отъ тжмни или други по-светли цвѣтове. Тѣзи сж линиитѣ по които може да се опредѣли отъ що произлиза свѣтлината, дали е отъ нѣкоя свѣщъ или отъ петролна лампа, отъ слънцето или отъ нѣкоя твърде далечна самосвѣтяща звезда. По

тоя начинъ е възможно за астронома днесъ да каже съ положителность отъ каква материя е едно тѣло, което изпуска и предава свѣтлина, като напримеръ отъ една най-малка т. е. най-отдалечена звезда, която ти едвамъ виждашъ да свѣтука на небето презъ нощъта. Той хваща лжчитѣ ѝ — прекарва различни призматични стъкла и въ тѣхъ прочита дали има на тая звезда вода, желѣзо, злато, солъ и др. — но още повече: дали тая звезда е отъ твърдо или гозообразно вещество, дали е обиколена съ дебелъ пластъ въздухъ или не, и дали тая звезда, която тѣй далеко отъ насъ въ всемира, се движи и ако да: съ каква бързина — дали се приближава къмъ земята или се отдалечава? Колко още има за откриване въ свѣтлинния лжчъ ние сега незнаеме защото е скрито отъ насъ, но е приготвено за единъ животъ, въ който ние живущитѣ тогава, ще гледаме на Божитѣ чудеса съ друго око, което ще е по-силно и по-свѣтло отъ сегашното — земното.

Какъ е чудно действието на свѣтлината. Слъчевата свѣтлина изминава пжтъ отъ 20 мил. мили до като достигне до земята и пакъ има толкова много сила, щото подъ нейното влияние цѣлия растителенъ животъ се събужда и на пролѣтъ започва да зеленее и цѣвти. Така сжщо е и съ човѣка и животнитѣ на които

то дава сила и растежъ, до като тѣзи растения и животни, които разполагатъ съ достатъчна храна и топлина, но сж на тжмно, винаги оставатъ слаби, недоразвити Но още едно. Едвамъ се навършватъ шейсетъ години отъ какъ единъ мъжъ въ Франция на име Daguerre, който твърдеше, че нѣма да се остави до като не сполучи да хване слънчевия лжчъ здраво на стъклено парче, но така щото да остане образа на него отпечатанъ, за да се вижда. Това се виждаше на хората тогава, като безумие. Днесъ всѣко дете на 10 години знае, че отъ всѣки освѣтенъ предметъ може да се правятъ снимки и чрезъ влиянието на особени свѣтлини да се възпроизведатъ свѣтливи картини или се правятъ снимки. Съ това се доказва, че отъ всички предмети, а така сжщо и отъ насъ излизатъ невидими лжчи, които хвъркатъ презъ пространството. Но лжча колкото и да се движи бързо той все пакъ се нуждае отъ време, за да стигне отъ едно мѣсто на друго. Съ огледалния апаратъ на Foucauld може да се премери времето т. е. движението на свѣтлината и се установи, че за да стигне единъ лжчъ отъ слънцето до земята сж му нуждни осемъ минути, а единъ такъвъ отъ полярната звезда за 30 години. Нека се позанимаемъ съ последния примеръ. Свѣтлината която е излѣзла отъ тая звезда ни донася кар-

тина на звездата отъ преди 30 години, значене знаемъ каква е била тя преди толкова време, не обаче, какъ е и какъ свѣти сега. Това е тъкмо тъй, както ако ти имаше единъ приятель въ Китай, който ти е писалъ едно писмо и ти го получавашъ следъ 6 месеци, въ което ти се разправя, че той е здравъ и живъ и че е изобщо добре. Но това не се отнася за времето въ което ти четешъ писмото му, а за онова време, когато той го е писалъ. Значи възможно е между това да се е разболѣлъ, а дори и да е умрѣлъ. Така е и съ полярната звезда. Ние не виждаме нея сега, а само това което е била тя преди 30 години и ако тя е залѣзла или изчезнала преди 10 години то ние ще я виждаме още 20 години и следъ като изтече това време тогава ще изчезне отъ очитѣ ни. Една друга звезда по право съзвездие е „квачката“ (Иов. 9:9 апос. 5:9) която е толкова отдалечена щото свѣтлината и пристига на земята следъ 500 годишенъ пѣтъ. Значи тя може да е залѣзла още когато се е родилъ Лютеръ, а ния я виждаме още. Следователно: Ние виждаме звездитѣ не каквито сж, а каквито *сж били*, ние гледаме небето не въ настоящето, не въ миналото.

Но нека помислимъ сега и обратното, а именно, че нѣкой гледа отъ оная звезда насамъ къмъ земята. Ако свѣтлината на оная

звезда има нужда отъ 500 год. да стигне до земята, то сжщо така ще бжде и съ свѣтлинната картина на земята. И жителитѣ на оная звезда (ако има тамъ) ще виждатъ не това което сега става, но това което е ставало преди 500 г. Тѣй ни става ясно какво въ пространството на вселената непрекъснато се движатъ; свѣтлиннитѣ картини на всичко, което сжществува. Така че то играе ролята на една „книга на свѣтлината“ въ която всичко е отфотографирано и се съхранява тамъ. Разбира се, че ние човѣцитѣ не можемъ да прочетемъ нищо въ тая книга, и ние незнамъ дали на нѣкоя звезда чиято свѣтла картина стига до нашитѣ очи живеятъ хора или не, които иматъ очи които не се уморяватъ и могатъ да четатъ въ тая книга. Обаче, ние можемъ да си представимъ Ангелитѣ Божи, които преминаватъ отъ единъ свѣтъ на други за да изпълнятъ неговитѣ заповѣди могатъ въ тая „книга на свѣтлината“ да видятъ цѣлата история на свѣтоветѣ. Положително е, че Богъ го прави това и прочита всичко, защото Той който е правилъ окото, може ли да не вижда. Той който е далъ ухото — може ли да не чува? Но това може да ни помогне, за да се здобиемъ съ една представа, макаръ и слаба да е тя, какво при Бога — минало и настояще е все едно и сжщо нѣщо.

Всички тѣзи чудеса, и кой знае още колко

други има, които сж свързани съ свѣтлината и като за насъ сж непознати ги е причинила — създала само една едничка дума изъ устнитѣ на Твореца, а именно — „да бжде свѣтлина“! Наистина единъ великъ и чуденъ Богъ! А още какво е действителната свѣтлина — отъ която нашата е само една малка слаба частичка — рефлексъ. А какво необикновенно грамадно значение има тая истинска свѣтлина ни показва всѣка страница на Библията която казва: „Богъ е свѣтлина и въ него нѣма абсолютна никаква тѣмнина. А насъ, Неговитѣ чада, поканва самъ той въ тая свѣтлина, защото въ нея има познание, а въ тѣмнината е всичкото незнание тъй както и преходимата свѣтлина на слънцето само то казва ежедневно въ цѣлата природа, какво само въ свѣтлината има животъ, а въ тѣмнината е смъртъ. Намъ обаче е обещано, че ще живѣемъ после въ свѣтлина, кждето нѣма никаква тѣмнина. — Да въ тѣлото на възкресението ще свѣтиме, както слънцето, тамъ въ дома на Отца на свѣтлината! Какви ли ще бждатъ тогава чудесата на свѣтлината, които ще ни обикалятъ? Колко е необходимо и сега даже да чувстваме въ себе си стремежа, въ този тѣменъ свѣтъ, като истински *Божии чада да живѣемъ въ свѣтлината.*

По нататкъ. Ако се казва: „И Богъ нарече свѣтлината день и тѣмнината нощъ“. то

Богъ поставя здраво и ясно що трѣбва да разбираме подъ думата „день или нощъ“. Подъ думата „день“ и „нощъ“ не трѣбва да разбираме дни и нощи по-нашо смѣтане отъ 12 часа. Тогава нѣмаше още никакво слънце, а имаше само размѣстване на свѣтлината съ тъмнината безъ да се каже или опредѣля дължината на времето. Тукъ се чувствуваме задължени да напомнимъ за стиха, който казва: „хиляди години сж предъ Бога, както единъ день — и единъ день, както хиляди години“, а така сжщо и на думата — Господния день, който не е единъ земенъ день, а едно цѣло време цѣлъ периодъ отъ неизвестна намъ дължина. Следов. ние нетрѣбва да си мислимъ за дни, както нашитѣ сега, когато четемъ тия думи, а за цѣли времена на свѣтло или тжмно, чиито термини не сж ни посочени въ Библията, но които не е чудно, ако сж се простирали съ хиляди години. Ние можемъ да приемемъ безъ съмнение, че това бѣха дълги времена на свѣтлина презъ които живота се е развивалъ и усъвършенствувалъ, и следъ което следва времето на тжмнината споксйствието. или

ВЪЗДУХЪ

И Богъ каза: Да бжде просторъ по-срѣдъ водитѣ, който да раздѣли вода отъ вода. И Богъ направи просторътъ и раздѣли водата, която бѣше подъ простора, отъ водата, която бѣше надъ простора. И Богъ нарече просторъ небе. И стана вечерь, и стана утро, втори день.

Какво е това небе, създаването на което ни се открива тукъ? Явно е, че не е това небе, въ което Богъ и ангелитѣ живеятъ и за което ни се казва: „Небето на небесата немогатъ да тѣ обхванатъ“. Тукъ се разправя за създаването на *въздушния кръгъ около земята*, който Богъ нарече сжщо небе; име, дадено въ всѣки езикъ на земята. То ни напомва и това, че не е само земята подъ краката ни, но и една вселенна: неизмѣримъ вискъ свѣтъ надъ главитѣ ни. Но може би, ще си помисли нѣкой, разбира се отъ самосебе си, че трѣбва да има нѣщо надъ главитѣ ни, или, че нареченото, небе не е нищо друго освенъ малко въздухъ, който не заслужава да бжде нареченъ — „едно ново творение Божие.“

Обаче тия нѣща стоятъ малко по-инакъ. Напримеръ: — на месеца тоя въздухъ липсва, нѣма го и ако ние бѣхме тамъ нѣмаше да видимъ надъ насъ никакво синьо небе, а нищо друго освенъ една безкрайна празнота и съвършена тжмнина, а отъ слънцето и звездитѣ една дрезгава непоносима свѣтлина. Тѣй че синьото небе надъ насъ не е нѣщо, което се разбира отъ самосебеси. Науката тукъ се съгласява съ Библията, като казва: „Ние можемъ да приемемъ съ положителность, че за дълго време горещата земя, бѣ обиколена съ гжсти пàри, презъ които не е могло да премине никакъвъ свѣтъль л ж ч ъ — а една пълна тжмнина е царувала на повърхностьта ѝ. Следъ време и постапенното изтвиване на земята, пàритѣ : напоени съ различни по тежина елементи, които изпълваха горнитѣ, а така сжщо и долнитѣ слоеве сж се раздѣлили. По-лѣкитѣ сж се издигнали, а по-тежкитѣ сж паднали до самата земя и по тоя начинъ е произлѣзълъ по-чистия въздухъ, който е приличалъ на нашия — сегашния. Отъ многото изпарения на водата сж се образували облаци. Тази атмосфера трѣбваше да се създаде преди да има разсения и животни, и тогавашниятъ съставъ отъ които се състоеше, трѣбваше да отговаря на изискванията на необикновенно голѣмитѣ растения, които при тогавашнитѣ

особени условия сж могли да достигнатъ до такава грамадна величина.

Какво е намерението, целта или предназначението на тая атмосфера или просторъ, както я нарича Библията буквално? Най-първо, за да раздѣля водата, която е въ облацитѣ отъ тази която е долу. И ако не бѣше тя, то всички пàри биха се разположили на повърхността на земята и то така гжсто, че би трѣбвало вѣчно да живѣемъ въ една гжста непроницаема мъгла и никога не бихме могли да видимъ звездното небе или красивитѣ пейзажи на земята. А и при това, щеше да бжде вѣчно влажно и студено щото никакво растение не би могло да се размножава и да сжществува. Нѣко и мислятъ, че малкото облаци, които висятъ надъ тѣхъ по-нѣкога не съставятъ толкова голѣма грижа и не струва мжката да ги нарича човѣкъ „горна вода“ — като се има предъ видъ, колко пространни и дълбоки сж моретата, като „долна вода“. Но ако тѣ живѣеха на брѣговетѣ на Аляска въ сѣверна Америка, кждето почти цѣлата година дъжда не престава, и сж свидетели на голѣмитѣ порои тамъ, тогава биха получили друга представа, биха имали други впечатления за голѣмото количество вода, които сж складирани подъ небето. Но ние можемъ да си обяснимъ това и по единъ другъ начинъ. Отъ

дъжда и снѣга, които падатъ на земята се образуватъ малкитѣ поточета, които пъкъ отъ своя страна, като се събератъ образуватъ рѣки, които често сж и плавателни. Така напримеръ Дунава е една доста голѣма рѣка. Но има и такива рѣки на земята, срещу които и той е едно малко поточе. Така напримеръ е съ рѣката Амазонка въ Южна Америка, която 60 мили предъ устието си е толкова голѣма, щото отъ единия брѣгъ до другия не се вижда и човѣкъ вѣрва, че вижда предъ себе си морето. А при това тамъ е дълбоко около 600 фуса. Тая колосална маса вода, която е по-широка отъ много езера, валя непрестанно своитѣ вълни къмъ морето и се влива въ него съ такава необикновена сила, щото 70 часа далече отъ брѣговетѣ на морето се чувства течението ѝ и цѣлото море става сладководно. Не по-малка отъ нея сж още рѣкитѣ Мисисипи, Рио де ла плата, Л е н а, В о л г а, Нилъ, Тигъръ и Ефратъ, Гангъ и други рѣки въ Америка, Африка и Азия. Сега си представи, че всички тѣзи сж се събрали на едно мѣсто и стоищъ съ очудване предъ тия колосални маси вода, които още отъ преди хиляди години не престанно се изливатъ въ моретата. Тогава си помисли — всичката тая вода иде изъ облацитѣ, и че ако тая „горна вода“ не бѣше, нѣмаше да ги има и тѣхъ. И още едно:

ако тѣхъ ги нѣмаше т. е. ако не бѣха издигнати чрезъ въздуха тѣй на високо — нѣмаше да има тогава и дъждъ. Така че, ние безъ да виждаме тия грамадни течения, една Амазонка или Мисисипи текатъ първомъ нагоре къмъ небето. Но какъ е възможно това? — Много просто. Подъ влиянието на слънчевитѣ лъчи, които падатъ на повърхността на водата, се образуватъ съвършенно малки мехурчета, които, като сж много и гжсто ние ги наричаме пара. Тѣзи малки мехурчета, като се огрѣватъ отъ слънцето, въздуха се стопля въ тѣхъ повече отъ околния въздухъ и тѣ по-силата на физическия законъ ставатъ по тоя начинъ полски и се издигатъ отъ самосебе си на високо къмъ небето и тамъ образуватъ облаци, които горе се охлаждаватъ, образуватъ отъ тѣзи мехурчета капки, които ставатъ тогава по-тежки отъ въздуха по-обемъ и се отправятъ къмъ земята. И често такива облаци съдържатъ съ хиляди кофи вода. Тѣй може Мъдрия Богъ да направи и отъ най-дребното нѣщо, което се вижда на пръвъ погледъ, като незабележително, нѣщо велико — грамадно. Но Богъ можеше това да стори и по-другъ начинъ, като поставеше на четиритѣ крайща на земята грамадни парни машини, които съ голѣмъ шумъ и бучение щѣха да изпомпватъ водата отъ моретата и после чрезъ тоже голѣми прѣскачки

да разпръскватъ по лицето на земята и по тоя начинъ да я напояватъ. И тогава ние човѣцитѣ щѣхме да се чудимъ на подобно устроени уредни машини за тая цель, но понеже Той по единъ тихъ и почти скритъ за насъ начинъ върши тая работа, която е толкова необходима, като е създалъ въздуха и чрезъ него за една минута време може да издигне милиони кгр. вода въ небеснитѣ висини и тогава чрезъ движението на тоя въздухъ, което ние наричаме вѣтъръ, да го разпредѣля навсѣкжде по земята, за да я полива, намъ ни се струва нищо обикновенно и не мислимъ нищо особено по тѣзи чудни явления въ въздуха. Единъ виденъ астрономъ е пресмѣтналъ, че ако всички човѣци живущи на земята, мъже, жени и деца, биха застанали на брѣговетѣ на моретата съ кофи въ ржка и гребѣха изъ морето — то за 70 хиляди години непрекъснатата работа ще изгребатъ само толкова вода, колкото слънцето, чрезъ влиание на падащитѣ лъчи върху нея, изпарява само за една година и изтегля високо, високо надъ земята. Тѣй малка и нищожна е човѣшката сила въ сравнение съ Божията.

Тая „горна вода“ тия облаци съставляватъ единъ особенъ свѣтъ за себе си. Който живѣе далечъ отъ морето нему не сж тѣй познати, както на моряка, който ежедневно се разправя

не само съ морето, което е гнѣздото на водата, но и съ най-разнообразнитѣ начини на събралата се надъ главата му вода. Но той не е винаги въ състояние да наблюдава всичкитѣ ѝ промѣни и форми, поради голѣмата маса на водата, — И ние различаваме разни видове облаци. Това сж така нареченитѣ *купови* облаци, които се явяватъ обикновенно лѣтно време преди да се яви бурята съ свѣткавица и гръмъ. Тѣ сж съвършено бѣли, прилични на ледени кубета съ тѣмна основа. Тогава идатъ *пластови* или напластенитѣ облаци, които се явяватъ при залѣза на слънцето, като дълги линии, които се разширяватъ постепенно и покриватъ цѣлото небе; после *пуховитѣ*, които сж най-високитѣ, изглеждатъ на разкжсана вълна въ най-разнообразни форми. Аероплани, които сж излизали на 25000 фуса сж ги виждали още високо надъ себе си. И най-последно *сивитѣ дъждовни* облаци, които най-често сж съ неопредѣлена разпокжсана форма. Който обаче желае да се запозние по-отблизо съ тоя облаченъ свѣтъ нека се издигне съ балонъ надъ него. Тѣй разправя единъ офицеръ, който самъ се издигналъ веднажъ съ единъ такъвъ. Какъ той при едно неприятно дъждовно време напусналъ земята и въ скоро време, той, билъ обграденъ отъ сива мъгла, минавайки презъ облацитѣ; но бързо се възнесълъ надъ тѣхъ

и влѣзълъ въ едно море отъ снѣжно бѣли парченца, както той самъ, съ едно особено настроение, разправя, какъ бърже следъ това и тѣ оставатъ подъ него и тогава единъ особенъ пластъ облаци го обградилъ, като че се намиралъ на нѣкой високъ планински връхъ, каквито сж Мон-бланъ или Гауризанкаръ. Надъ него остава синьото небе — той хвърля погледъ на долу и вижда, какъ тѣзи особени облаци бързо си меняватъ формитѣ и огрѣвани отъ слънцето изпускатъ една особена блѣскавостъ. И въ тоя новъ и възможенъ свѣтъ — кждето той се намиралъ за пръвъ пжтъ, като че несмѣялъ да диша — тѣй особено празнично и тайнствено действало всичко зърху него — такава една тишина — такъвъ единъ миръ, както, като че се чувствалъ самичкъкъ съ Бога. Какво ли ще бжде, когато Той, чието идване, ние очакваме, се яви единъ день заедно съ всички небесни ангели на облацитѣ?!

Тая отъ Бога създадена въздушна зала отдѣля не само „горната“ — вода отъ „долната“ но тя изпълнява и други предназначения. Че тя ни е необходима за дишането ние всички знаемъ. Но нѣщо повече; тя прави виждането възможно. Ако тая въздушна маса не бѣше като добъръ проводникъ на свѣтлината, която се раздѣля по всичкитѣ ѣ частички тѣй, че

всички нѣща да бждатъ освѣтени отъ всѣкж-де ние щѣхме да имаме случая, както съ месеца. Всички нѣща щѣхме да виждаме само отъ освѣтената страна, другата щеше да остава покрита отъ непроницаема тжмнина. Въздуха е който разпредѣля тѣй хармонично свѣтлината по повърхността на земята, за да имаме свѣтла и сенчеста страна, инакъ би било едната блѣскава до заслѣпяване, а другата съвършено тжмна. Но още едно доста важно предназначение има тая въздушна черупка или атмосфера — тя е едно *тайно палто* на земята, което пази всички създания по нея отъ измръзване. Вѣрно е, че слънчевитѣ лжчи сж топли, често и горѣщи, но това щеше да е въ сила — само за огрѣтата страна, а за сенчестата остава участъта, тази която е въ всѣко безвъздушно пространство, а именно студъ, който достига до 100 % подъ нулата. Така е на месеца, така щѣше да е и съ земята, ако не бѣше въздуха. Отъ едната страна щѣхме да се печемъ а отъ другата да се заледимъ — а така живота е невъзможенъ. Чрезъ въздуха биваме запазени отъ опожаряване. Той умекчава, както топлината така сжщо и студътъ чрезъ свойството да разпредѣля равномѣрно: както едното така и другото. Така имаме равномѣрно топло и студено.

Това сж нѣколко отъ чудноватоститѣ на това втородневно Божие творение и както свѣтлината, така и въздуха славятъ и величаятъ Божието величие и власть. Ние обаче, които вѣрваме въ този Великъ и Всемогщъ Богъ като въ единъ милъ Баща чрезъ Христа Исуса, казваме: Тоя който е далъ движение и пжть на облацитѣ, вѣтъра и въздуха, Той ще да намери пжть и начинъ кжде и какъ азъ да сложа своята стжпка.

СУШАТА И МОРЕТО

И Богъ каза: да се събере въ едно мѣсто водата, която е подъ небето та да се яви сушата, и стана така, И Богъ нарече сушата земя, а събраната вода нарече морета. И виде Богъ, че бѣше добро.

Какво се учимъ отъ тѣзи стихове? Това, че лицето на земята отначало не е било каквото е сега, а равнина на всѣкжде покрита съ вода и че много по-късно сж се издигнали планинитѣ и водитѣ се оттеглили въ моретата. Какво казватъ за това естествената наука? Тя е напълно сжгласна съ изложението въ Библията, а именно, че земята е била първомъ равнина на всѣкжде покрита съ вода. И че после, много по-късно, сж формирани планинитѣ и сушата. Какъ ли стана това? Естествоизпитателитѣ отговарятъ: Земята бѣ първомъ горящи газове и метали — въртящо се около себе си голѣмо кълбо. Това може и днесъ да се види. На нѣколко мѣста земята е покрита отъ сжщинска ржда вследствие окисляването на нѣкои метали. Дори глинената почва, отъ която се правятъ тухлитѣ, съдържа твърде

много отъ единъ металъ, който много прилича на среброто. но е по-лекъ отъ него. Когато земята постепенно е изтивала, се е образувала една твърда корица отъ горе. Тая корица съ време е ставала все по-дебела и по-дебела, но отъ влиянието на вътрешната топлина се е нагъвала, тъй както се нагъва сметаната на затопленото млѣко. Тѣзи именно гънки, съобразно голѣмината на земното кълбо, сж първитѣ баири, хълмове и планини. Затова именно въ Библията не се казва: „И Богъ създаде сушата“, но „да се яви сушата“ И тогава естествено следваше водата да се събере въ по-низкитѣ мѣста, чрезъ което се образуваха: отъ една страна моретата, а отъ друга — сушата. Значи и тукъ (върху едно специално дѣло, като частъ отъ историята за сътворението) имаме съгласие между Библията и науката. Но всичко това не стана, както нѣкои безбожници мислятъ, току тъй отъ само-себеси, а само чрезъ Божието Творческо Слово и ако Той не бѣше заповѣдалъ това на третия день, и днесъ нашата земя щеше да бжде пуста и празна и нѣмаше да има никаква планина по нея. Това Творческо Слово заповѣда всички сили, които служатъ на Нег. Духъ, висящъ надъ водитѣ, да работятъ по-нататкъ, споредъ неговия планъ и само тъй земята направи още една крачка напредъ въ своето

развитие. Може би ангелитѣ сж чули това Слово на Създателя, но ако и ние като грѣшници човѣци, живѣехме нейде на земята, то щѣхме да чуемъ толкова, колкото и сега, когато Богъ заповѣдва на бурята и тя отива отъ едно мѣсто на друго или на земнетресението, което поглѣща съ хиляди човѣци. Нашата земна слѣпота и чувство и тогава нѣмаше да види и разбере проявитѣ на създаването, тъй както и днесъ, твърде малко, почти нищо не виждатъ отъ великото дѣло, което върши естественото развитие на земята и вселенната.

Наистина тѣзи планини Божии, както ги нарича писанието сж едно велико дѣло. Самитѣ тѣ, по единъ особенъ начинъ, съ своята грандиозностъ, величаятъ Божиата слава и могъщество. Ние неможемъ, не сме въ сила, да си представимъ голѣмината или тежестъта, на една обикновено голѣма планина, камо ли на многото гигански такива, които се издигатъ надъ земната равнина. Колко хиляди куб. метра земя има само тамъ. А камъкъ, метали и разни др. елементи — отъ вътрешността на планината? Който се е изкачвалъ на Алпитѣ или друга подобна планина, той може би е видѣлъ, колко време и енергия сж нуждни да стѣпи кракътъ му горе. Тогава съ погледъ обърнатъ на долу, къмъ равнината, вижда море прѣстъ подъ краката си; покрито съ гори.

А задъ всичко това, доле, нейде далече, — какъ всичко е низко и леко на окото! Виждатъ се само тъмни или по-ясни петна. Това сж голѣмитѣ откъслечи на равнината. А рѣ-китѣ сж щински малки сребърни нишки! Да такъвъ човѣкъ маже да си представи, какво величествено нѣщо сж планинитѣ. Единъ добре познатъ английски писателъ по име Кингслей разправялъ, какъ е позналъ Божето величие и сила, чрезъ преместването на прѣстъта отъ една могила, която той ималъ въ чифлика си. Когато работили много работници день следъ день, прекарвайки съ количка прѣстъта и малката могила все още си стояла, тогава той си помислилъ за голѣмитѣ планински вериги, които често се издигатъ твърде високо къмъ небето, каквито сж Алпитѣ или Хималаитѣ или хиляди мили сж дълги, както Андитѣ въ Америка, тогава той видѣлъ, колко е малъкъ и слабъ човѣкъ и колко великъ и силенъ е Богъ и Неговото дѣло.

Какъ ли е изглеждала земята въ онова време, въ ония моменти, когато произлѣзоха планинитѣ? Ние не трѣбва да мислимъ, че земята тогава сама се е надигвала, както кога гледаме нѣкоя кжртица да подига прѣстъ и прави купчинки. Трѣбва да знаемъ, че въ сжщото това време е имало голѣми разпуквания на земната кора, които сж издавали ужасенъ

шумъ, образувайки земнетресения, и вулкани, които съ свойтѣ гигантски сили сж бучали до заглушване и изхвърляли неизмѣримо количество лава (т. е. разтопени камъни — минерали), които сж се натрупвали на едно мѣсто или вследствие силния вѣтъръ сж падали продълговато въ една дълга посока и образували планински вериги. И днесъ още може да се види на нѣкои планини, чиято прѣстъ и камъни безпорно сж натрупвани чрезъ изригването на голѣми вулкани. Това свидетелствуватъ петстотинъ (500) още дейсвуващи вулкани на нашата земя — и хиляди други кратери, които отдавна сж изгаснали. Така е напримеръ съ дългата верига гигантски планини Андитѣ въ Америка, кждето има още голѣмо число отвржстия, изъ които още бжлва огънь и димъ. Тая сжщата планинска верига, не е нищо друго, освенъ една колосална пукнатина на земната корица, която съ течение на вѣковетѣ, вследствие силния напѣнъ на вжтрешната топлина, се е издигала до тая височина. Това прилича на разрѣза на нѣкой воденъ плодъ, при който сока се показва веднага щомъ се нареже кората. Така сж произлѣзли и многото вулкани, отъ лавата на които пѣкъ, изтивайки, сж се образували високи издигнатини — планини. Значи, това което четемъ въ Псалмитѣ че „Планинитѣ се стопяватъ предъ тебе

като възсъкъ“ — не е само една праздна поезия, а една буквална истина. Но това чудно образуване на планинитѣ още напълно не е престанало. То продължава още макаръ и да, не съ сжщия мащабъ. И сега още „се издигатъ планини и снишаватъ долини — на определено мѣсто. (Пс. 104 8) Така презъ 1707 година въ средиземното море близо до островъ „Санторинъ“ — изплувалъ единъ другъ островъ, който е 5 мили широкъ и дългъ и се издига 40 фуса надъ морското равнище. Така сжщо много отъ малкитѣ острови въ Великия екеанъ, не сж нищо друго, освенъ постепенно издигащи се вулканически кратери, които датиратъ отъ много вѣкове. Още единъ примеръ. На 25 септем. 1734 г. при едно голѣмо земетресение въ Мексико се издигна една планина 4 квадратни мили широка и 1600 фуса висока, нейното появяване бѣ придружено отъ силно бучение и огнени пламъци сж освѣтлявали за нѣколко време широко пространство земя. Тая планина наречена Иоруло стои и днесъ и отъ нейния връхъ тече и днесъ още гореща лава. А за това, какъ „долинитѣ се снишаватъ“ можахме да се увѣримъ преди 20 г. когато въ всички вестници се писа, че при Ява, единъ островъ, средъ силно подземно бучение, трусь и тридневенъ пепеленъ дъждъ, щото слънцето се помрачи,, се сниши и повече отъ полови-

ната се залѣлъ отъ морето, заедно съ една висока планина и не се вижда вече. Но ако издигането на една малка планина или снишаването на едно малко осторвче причинявтъ толкова голѣмъ шумъ, бучение, трусь и ужаси и ако единъ едничекъ вулканъ, какъвто е Везувий, при Неаполъ може да изхвърли толкова грамадно количество лава, да разтърси стотини хиляди метра околорѣсть земята и да изхвърли пепелъ чакъ на другия брѣгъ на средиземно море и да затъмни цѣлото небе съ дни — то какво ли е било въ оня день, третия, когато Богъ заповѣда по цѣлата земя да се издигнатъ надъ нея отведнажъ съ хиляди вулкани и цѣли планини да скачатъ като малки агънца върху нея — това немсже да се опише, Каква ли трѣбва да е била борбата между огънь и вода, които сж обгржщали цѣлата поврѣхность на земята и съ оглушителни сжскания и бучения сж изпълвали цѣлата атмосфера напомнящи за нейното бждеще, като примеръ за деня, въ които Богъ ще я унищожи съвършено и създаде една нова! О — да, едно хубаво и велико творение сж земнитѣ планини, затова и Псалмиста не се уморява да ги възпѣва за тѣхната красота и величие, Богъ е осветилъ тѣхнитѣ върхове, които така смѣло и високо, често облечени въ вѣчно бѣла премѣна, се издигатъ къмъ небето мил-

вани отъ чистия въздухъ. Тѣ ни напомнятъ, че има нѣщо по-високо и по-чисто отъ нищожната борба въ която тжне и се губи човѣшкия животъ. На една планина Аврамъ трѣбвѣ да пожертва сина си. На една планина, върху величественя гранитенъ връхъ, на Синай, Богъ — Иехова слезе и даде на народа си Израиля, Закона. На една планина — умре Мойсей — Божия рабъ и водителя на Израиля презъ пустинята и самъ Богъ го погребѣ тамъ, и до днесъ никой човѣкъ незнае гроба му. На една планина събра Илия израилянитѣ, свали и огънь отъ небето предъ очитѣ на цѣлия народъ. На една планина държа Исусъ първата си проповѣдь — отиваше често въ осмотение, за да се моли — преобрази се предъ ученицитѣ си — отъ една планина се възнесе на небето и при второто си пришествие неговитѣ нозе ще стоятъ на Елеонската планина (Захар. 14 4) И какви ли ще сж планинитѣ на вѣчността въ Рая и на новата земя къмъ която Давидъ тѣй често отправяше погледътъ си и отъ която получаваше помощъ.

Срещуположно на планинитѣ стоятъ моретата, съ тѣхнитѣ пжлни и тайнствени дълбочини; съ тѣхното неизмѣримо количество вода, която нѣкога покриваше цѣлата земя и надъ която Божия Духъ се движеше. Загадъчно е още, че тая земя, която Богъ напрви

жилище на човѣцитѣ е покрита $\frac{2}{3}$ съ едни пустини върху които човѣшки кракъ не може да стъпва. Дали, за да образуватъ достатъчно дъждове? — Но Богъ можеше и по другъ начинъ да си напоява земята ако искаше. Тайнственъ и загадаченъ е нейния свѣтъ, нейното животинско царство. Ето голѣмото и пространно море, дето има безбройни пълзящи животни — малки и голѣми. Тамъ плуватъ корабитѣ. „Тамъ е и чудовището (левиатана — кита) който си създаде, за да си играе въ него.“ (Пс. 104:25-26) И още по-дълбоко въ ледената тишина, защото до тамъ не стига никакъвъ свѣтовенъ шумъ, въ вѣчната нощъ, (защото отъ 300 м. дълбочина надолу не прониква никакъвъ слънчевъ или свѣтлиненъ лъчъ) — долу въ необятността, живѣятъ отъ хиляди години насамъ съ милиони същества, които ние не познаваме, чието предназначение на животъ ние не можемъ да отгатнемъ, които нито за насъ, нито за нищо въ външния свѣтъ нито за борбата между човѣцитѣ, народитѣ, тѣхнитѣ царства и истории, нищо не знаятъ. Една тъмно поглъщающа сила е морето, което както и рѣкитѣ се намира въ вѣчно движени. Тече отъ единъ полюсъ къмъ другъ и непрекъснато продължава своята вѣчна обиколка около континентитѣ. Нѣкога то е погълнало цѣлото човѣчество, заедно съ всички

животни, както Червеното море Фараона и войниците заедно съ кониците му. И днесъ ежегодно, а даже и ежедневно, то поглъща цѣли кораби, парахди съ хиляди човѣци, които съ ужасъ заминаватъ къмъ тѣмнитѣ му обиталища и за винаги. Какво ли множество отъ различни предмети лежи сега на дъното му? Разбити кораби, богати сжкровища, човѣшки кости.

Както планината съответства на възвишената душа—тѣй и морето на падналата въ дълбинитѣ на земната борба, кждето Богъ закрива лицето и свѣтлината си; и както Ионна каза: „Отхвърленъ съмъ отъ очитѣ ти, водитѣ ме обкржжиха дори до душата, бездната ме обгърна, но ти, Господи Боже мой пакъ си избавилъ живота ми изъ рова“ (Ион. 2:4-5-6.) Тѣй трѣбваше и Христось да бжде преобразенъ, на планината Таворъ и заради нашитѣ грѣхове да слезе до дълбочината на смъртъта и Ада. „Тѣй както Иона бѣше въ корема на морското чудовище три дена и три ноци, така синъ човѣшки ще бжде въ сърдцето на земята три дена и три ноци“.

Въ бждещето, когато всичко тайно ще излезе на яве и пристѣпи предъ Бѣлия престолъ тогава и „морето ще даде мъртвитѣ си“. Тогава всичкитѣ милиони, които погълна потопа нѣкога ще възлѣзатъ заедно съ удавения

Фараонъ и войницитѣ му и всички, които презъ вѣковетѣ морето е скривало въ обятията си; неизброимо число човѣшки души ще излѣзътъ, съ тѣхнитѣ страдания и грѣхове, на свѣтлината, за да бждатъ видени и сждени.

А на неописуемо славната нова земя — „морето нѣма да го има вече“ (откр. 21-1) Блаженитѣ ще живѣятъ навсѣкжде.

РАСТЕНИЯТА

И Богъ каза: Да произрасти земята крехка трева, трева семеносна, и плодоносно дърво, което да ражда плодъ споредъ видътъ си, чието семе да е въ него на земята. И стана така. Земята произрасти крехка трева, която да дава семе споредъ видътъ си, и дърво, което да ражда плодъ споредъ вида си, чието семе е въ него; и Богъ виде, че бѣше добро. И стана вечеръ и стана утро, день трети.

Колкото и да бѣше голѣмо чудото чрезъ сътворението на свѣтлината, въздуха и сушата, то това чудо, появяването на живота — е едно истинско чудо на чудесата. Какво именно е едно растение? Чудесно и чудно е тукъ съчетанието на милиони мъртви частички, които се изсмукватъ изъ земята и чрезъ една чудна невидима сила, тѣ биватъ задължени да изградятъ една още по-чудна зграда — една *жива зграда* — която яде, пие, диша, понеже всичко, това растенията го вършатъ. Да расте, да ражда деца, да остарѣва, отслабва и най-после да умира.

Голѣмо и достойно за очудване е *разнообразието* на тѣзи Божи създания. Ние познаваме около сто хиляди различни растения, които пъкъ отъ своя страна иматъ множество свои сродни такива; но още далече незнаеме всичко, което расте въ пустинята, по-високитѣ върхове на непристъпнитѣ планини и още помалко, кое пуска коренитѣ си въ дълбокото джно на океана. А така сжщо сж непознати намъ малкитѣ лугави растения, движащи се въ воднитѣ капки.

Каква противоположеностъ между малко и голѣмо! Ето малкитѣ микроскопични растения, които се виждатъ въ водата само чрезъ помощта на увел. стъкло така наречинитѣ „Диатоми“, отъ които ти, съ една глъдка вода, отъ нѣкое балканско поточе, можешъ да изпиешъ съ хиляди навелнажъ и то безъ да усе тишъ. Отъ друга страна многовѣковнитѣ колосидървета напр., Палмата която достига до 200 фуса височина, височина по-голѣма и отъ най-високитѣ църквовни камбанарии въ страната ни. Съ нейнитѣ прекрасни високо поставени листа разлюлевани непрестано отъ вѣтъра; необикновено голѣмото хлѣбно дърво, което расте въ западна Африка, чието стѣбло достига до една дебелина отъ 36 фуса въ диаметръ, на което веднажъ единъ французинъ пжтешественикъ, Адансенъ, можа да изброи толкова

много годишни пръстени, щото началото на растението би трѣбва да е започнало още отъ времето на Исуса Христа. Друго едно дърво съ подобна колосална голѣмина е така нареченото Мамутово дърво (Велингтония), което расте въ Калифорния и достига до незапомнената височина отъ 3 — 400 фуса съ едно стѣбло толкова високо и дебело, колкото е камбанарията на църквата въ Щутгардтъ. Но най-дълго и най-високо растение, което ние познаваме е единъ особенъ водорасълъ въ Атлантическиятъ океанъ, който има корена си въ морското джно и се издига до 1000 фуса височина, за да излезе надъ повърхността на водата, кждето простира свободно листата си на слънцето. То образува голѣми подводни гори въ които вмѣсто птички или сърни се развѣжда лакомата акула и кждето хиляди делфини отиватъ да си правятъ разходката заедно съ много други видове морски животни. Не по малко чудна е *почвата и климата* при които растенията се развиватъ. Въ горѣщия пѣськъ на пустинята Сахара, подъ ония топли слънчеви лжчи, които убиватъ човѣка, ако нѣма нѣщо надъ главата си, което да му прави сѣнка, расте финиковата палма, дава плодове (фурми), която се напоява отъ нѣкаква далечна подземна вода — „защото“ — казватъ арабитѣ, „тя иска краката ѝ да сж въ водата, а

това сж слагали въ гробове още отъ преди многостотинъ години пари и разни семена, като сж вѣрвали, че това е нужно за задгробния животъ на умрѣлия (което между впрочемъ е срамъ за днешнитѣ християни). И тия малки семена отъ полски цвѣтя и детелина, като сж били посадени сж израствали и дали сжщитѣ хубави и свежи цвѣтя, както и днешнитѣ.

Кое е предназначението на растението? За какво ги създаде Богъ? Наистина всѣки знае това и не мисли много — много по тоя въпросъ. — По това дѣло на Твореца! Тѣ трѣбва да служатъ за храна на човѣка и животнитѣ. Богъ каза на растението: Ти трѣбва да живѣешъ отъ с и л и т ѣ, които черпишъ отъ слънцето и земята и да приготвишъ отъ тая земя, камънитѣ и водата, хлѣбъ за цѣлото човѣчество. И ето съвършено тихо, безшумно, мълчеливо подъ слънчевитѣ лъчи и въ буря растенията работятъ день и нощъ и преработватъ безъ почивка земята, водата, въздуха и ги приготвяватъ на хлѣбъ, масло, вино, вкусни плодове, сокове и всѣкакъвъ видъ лѣкарства. Тѣ фабрикуватъ всѣка година съ милиони тона жито, ржжъ, овесъ, ечмикъ, оризъ, картори, кукурузъ, а така сжщо и кафе, чай, лимони, грозде и всевъзмони овощарски и градинарски благи и лютиви, кисели и горчиви работи. По такъвъ начинъ едно стѣбълце —

едно зрънце — едно листе — хранятъ толкова милиони човѣци. Но това още не е достатъчно. Тия чудни растения предатъ ежегодно съ милиони метри памучни, ленени, конопни и копринени конци, които служатъ за облекло на човѣчеството. Колко чудно и велико е дѣлото на тѣзи тихи Божии създания.

Онова първо, древно царство на растенията, което Богъ създаде на третия день е запазено и днесъ ако и да е изгубило първата си форма и видъ. На това първо царство ти трѣбва да благодаришъ за топлата пчка, която имашъ въ стаята си зимно време. Въ подолнитѣ слоеве на нашата земя се намиратъ въ вжглено състояние извънредно голѣми маси отъ тогавашнитѣ растения — на които често ясно се виждатъ стъблата, кората, клоноветѣ и листята па даже и нѣщо по-вече; ако ги поставимъ подъ увеличително стъкло ще видимъ и най-малкитѣ клетки на дървото. Това чудно натрупване на растителности на едно мѣсто, между които не е още намерено никаква частъ отъ четвероного или човѣкъ — едно доказателство за Библията, че още не ги е имало, не сж нищо друго освенъ нашитѣ камени вжглища. А това почти на всѣки човѣка е вече известно. Що се отнася до количеството на тѣзи вжглища, може да си представи човѣкъ като знае, че само въ Англия се

вадятъ годишно 1,200 милиона центнера такива, а е пресмѣтнато, че ще има още за 500 год. по-толкова. А въ северна Америка и Китай, където хората още отъ преди 2,000 год. горятъ камени въглища, а така сжщо и въ Австралия, сж още неизброимо и неизмѣримо количество тонна отъ тоя горивенъ материалъ. Всичко това сж останки отъ растенията станали на въглища, които сж били погребени подъ земята, пѣсъка, каманитѣ; загрѣвани отъ вътрешната топлина на земята, които Богъ създаде на третия день.

Презъ онѣзи девствени гори, които покриватъ така гжсто земята може би е духалъ вѣтъръ, но не се е чувала никаква птича пѣсенъ, както днесъ. Никакво животно не е тичало презъ нея, даже никакво насѣкомо не се е катерило по листата на дърветата. Всичко било тихо. Тя не е била огрѣвана и отъ слънцето. Невежи подиграватели незнающи (защото незнание и подигравка вървятъ ржка за ржка) често сж се смѣли, че споредъ Библията растенията сж били преди да има слънце, понежа то е създадено на четвъртия день, а растенията единъ день по рано, и че това е едно противоречие, докато всѣко дете знае, че безъ слънчева свѣтлина нищо не може да расте. Какво ще кажатъ такива, ако се докаже, че земята имаше една друга свѣтлина отъ сега-

шната. Има единъ фактъ, който не само оправдава такова предположение но и доказва, че това е така. Именно; ние намираме въ всички камени вжглища: били тѣ на екватора или на северния полюсъ *едни и сжици растения* грамадни бурени и палми, каквито се намиратъ днесъ и само въ страни където има много влага и голѣма горещина. Отъ това се разбира следователно, какво *свѣтлината и топлината сж били равни навсѣкаде* или съ други думи казано, което великия ботаникъ Descandalles потвърждава, че сегашнитѣ овжглени растения на тогавашното време сж се ползвали отъ една друга свѣтлина, която се е различавала отъ сегашната слънчева свѣтлина. Следователно ние трѣбва да си представиме, което е мислимо, а именно, че тогава земята е била заобиколена отъ една особена мека атмосфера съ еднаква свѣтлина навсѣкжде и отоплявана еднакво отъ вътрешната топлина.

И когато вземешъ едно парче отъ каменитѣ вжглища въ ржката си, то помисли, че е образувано отъ дърво, което е растнало на земята, когато още нѣмаше слънце и луна да имъ свѣтятъ; когато нито земни дни, ни години, както сегашнитѣ е имало и когато Адамовата душа *още почиваше* въ дълбочинитѣ на Божеството. И когато хвърлимъ погледъ въ далечното минало тогава поглеждаме напредъ

въ бъдещето. Сигурно е, че тая земя на която ти сега стоишъ или се движишъ ще премине и не ще я има вече; Но намъ е обещано една нова земя, на която ще растятъ и цвѣтятъ такива растения, за които ние нито понятие нито представа имаме, и дърветата ще даватъ своитѣ плодове на времето си, а листята имъ ще служатъ за изцѣление на народитѣ. (откр. 22:2)

СЛЪНЦЕ, МЕСЕЦЪ И ЗВЕЗДИ

И Богъ каза: Да бждатъ свѣтила на небесния просторъ, за да раздѣлятъ деньтъ отъ нощъта; нека служатъ за знаци и за показване времената, днитѣ и годинитѣ; и да бждатъ за свѣтила на небесния просторъ, за да освѣтяватъ земята. И стане така. Богъ направи дветѣ голѣми свѣтила: по-голѣмото свѣтило, за да владѣе деньтъ, а по-малкото свѣтило, за да владѣе нощъта; направи и звездитѣ. И Богъ ги постави на небесния просторъ, за да освѣтляватъ земята, да владѣятъ деньтъ и нощъта и да раздѣлятъ свѣтлината отъ тжмнината: И Богъ виде, че бѣше добро. И стана вечеръ, и стана утро, день четвърти.

До сега ние видѣхме какъ е произлѣзло растителното царство въ онова време, чиито останки ние имаме сега, като камени вжглища. Тѣзи растения сж се развивали при една друга свѣтлина отъ днешната, която еднакво и всѣкжде е топила и освѣтявала земята. Отъ кжде

е идвала тази свѣтлина ние незнаемъ и не можемъ да си обяснимъ. Тѣй че, както тукъ, така и въ стотици други случаи, умния казва съ смирение — „ние това незнаемъ“. Но ние знаемъ това, че въ едно опредѣлено време на четвъртия день, за пръвъ пжтъ, се появиха на небето дветѣ свѣтила, отъ които едно да управлява деньтъ, а другото нощъта и да служатъ за подраздѣление на времето. Това е отъ голѣмо значение за насъ, защото тѣ изпълняватъ една важна задача. Най-точнитѣ ни часовници и хронометри немогатъ за продължително време за сж свършено точни. Само небеснитѣ тѣла сж най-точнитѣ, по които човѣкъ може да се ориентира, защото тѣ не губятъ нито пѣкъ изпреварятъ времето дори и съ секунда. Безъ тѣхъ скоро ще се появи едно разбъркване на времето, или по-право казано, безъ разпредѣление на времето дадено отъ тѣхъ, като день и нощъ, месецъ и години, човѣкъ едва ли би се досетилъ, едва ли би му хрумнало на ума да подраздѣля времето. Ако обаче ние нѣмахме никакво подраздѣление то редъ въ живота е нѣщо немислимо, затова въ цѣлото Слово Божие отъ сътворението, дори до откровението на Йоанна, е дадено на времената и часоветѣ едно още намъ непознато велико значение. Ние напомниме на думитѣ „а когато дойде времето“ — после на Исусовитѣ думи: „моя часъ още не е

дошелъ“ и по нататъкъ мѣста отъ откровението като 12;14, 10;6, и много други.

Значи, слънцето и месеца сж създадени, за да ни свѣтятъ и раздѣлятъ времето. Но ако си мислимъ, че тѣ сж само за това, то тогава би приличало на, онзи просякъ, който като стоялъ все на едно и сжщо мѣсто въ града и Царя минавайки ежедневно оттамъ му давалъ милостиня, си мислилъ, че Царя друга работа си нѣма и само заради него минава отъ тамъ. Не, защото има гигански Божи творения, които не сж само за насъ главно, но повече за Божия слава, и честь, които да свидетелствуватъ за Неговото величие и мждрость и освенъ това иматъ особени предназначения, които намъ оставатъ непознати. Така напримеръ слънцето освѣтява освенъ нашата малка земя още надъ 200 други планети, между които е и величествения „Юпитеръ“ съ неговитѣ 4 луни и 1400 пжти по-голѣмъ отъ нашата земя. Така сжщо, мъгливата планета „Сатурнъ“ съ нейнитѣ 8 Луни 700 пжти по-голѣма отъ земята. Но не само ги освѣтява, но то ги притегля и държи къмъ себе си вслествие неговата притегающа сила, така че тѣ се въртятъ около него съ една неописуема бързина, а съ още по-голѣма тѣ летятъ съ него въ неизмѣримото пространство подъ небето и земята, и Библията стои като книга за всички човѣци, на едно човѣшко становище

съ право, за да я разбератъ всички и говори за слънцето и месеца като две главни свѣтила на небето, а звездитѣ не поменва по отдѣлно, но общо.

Наистина, ние знаемъ отъ сигурно измѣрение и изчисление, че месеца е съ хиляди пжти по-малкъ отъ така нареченитѣ Fix — или неподвижни звезди, които ние виждаме, както и другитѣ, но които сж много по-голѣми даже и отъ слънцето съ милиони пжти, така че той (месеца) заема едно второстепенно мѣсто въ слънчевата система. Но Богъ е далъ Словото си на цѣлото човѣчество, а човѣчеството не сж само нѣколко хиляди учени, а милионитѣ, които съ потъ на лицето, наведени надъ земята, изкарватъ прехраната си. Които нищо не разбиратъ отъ астрономията и естественната история, но които сж близо до бащинското сърдце на Бога и Създателя. И ако иска Богъ, като Баща, да говори съ всичкитѣ свои чада, то тогава Той говори просто, човѣшки, обикновено, за да го разбератъ. Затова нѣма по-несмисленъ упрекъ отъ този, да се казва, че Библията не говори съ наученъ езикъ. Ако тя говорише „научно“ — какво щѣха да се ползватъ отъ нея милионитѣ?

Земя (или планети), слънце и месецъ — това сж тритѣ главни вида небесни тѣла въ

вселенната. Има още слънца, не е само нашето, защото всичкитѣ неподвижни звезди сж слънца, а тѣ сж съ милиони и ние ги виждаме съ голѣми телескопи и знаемъ, че нѣкои сж много хиляди пжти по-голѣми отъ нашето слънце, но поради необикновенната далечина тѣ се виждатъ само к а т о звезди. Около нашето слънце се върти и обикаля не само нашета земя, но има още 200 и повече други планети нѣкои по-голѣми нѣкои по-малки, като една малки държавица, които си иматъ въздухъ — вода — день — нощъ — година — облаци и вѣтъръ, суша и море, съ планини и долини, нѣкои и съ ледъ и снѣгъ. Дали на тѣхъ се е развило животъ, като на земята, дали има и на тѣхъ дървета, животни и човѣци? Това ние незнаеме, и нѣма да знаеме може би до като живееме на тая земя. Така сжщо и месеца не е едничкия, защото и други планети си иматъ своитѣ. Нѣкои иматъ два, други четири или шестъ, а други иматъ осемъ луни, тѣй че тѣхната земя трѣбва да се освѣтява чудесно презъ нощта и всички тѣзи луни, които сж като нашата или по-малки или по-голѣми, се въртятъ около планетата си. И тѣй, ние знаемъ, че небеснитѣ тѣла, които Богъ създаде, сж действително три вида: слънца, земи и луни.

Какъ изглежда една земя знаеме отъ опитъ, като имаме предъ очи нашата; какъ е обаче

съ месеца, като нашия, зHEME само малко. Тамъ всичко е сковано — никакво движение, пусто, каменливо и покрито съ могили или навсѣкжде съ високи планини, безъ гора и безъ море. Височината на планинитѣ достига до 20,000 фуса, измѣрена отъ астрономитѣ чрезъ сѣнката която хвърлятъ тѣ, значи по-високо и отъ най-високитѣ планини на Европа. Надъ тѣзи гигански височини и нарези се излива една ослѣпителна свѣтлина идяща отъ слънцето. Понеже на месеца нѣмаме никаква атмосфера (въздушна покривка, черупка) каквато имаше нашата земя, която Богъ сътвори на втория день, то небето тамъ не е тѣй синьо, както го виждаме отъ земята, а съвършено черно и отъ това черно небе слънцето свѣти тѣй ослѣпително непонесимо, и не само 12 часа, какта при насъ, а цѣли 14 денонощия и излива една такава топлина, която може да растопи лесно растопяеми метали. Наредъ съ него (слънцето) свѣтятъ и всички звезди презъ всичкото това време много по-свѣтло отъ при насъ презъ нощта защото нѣма въздуха, който затъмнява и пречи на звезднитѣ лжчи. Измине ли се обаче този 14 дневенъ день, тогава настѣпва внезапно отведнажъ тѣмна непроницаема нощъ — която трае тоже 14 дена. Само върховетѣ, следъ заходжане на слънцето, се огрѣватъ още малко време и тогава, ако мо-

жехме да сме тамъ — щѣхме да видимъ изгрѣващата съ сребърна свѣтлина земя. На луниятъ хоризонтъ тя се показва 15 пжти по-голъма отъ месеца. И когато се издига високо на лунното небе, ние ще забележимъ по нея, сушата и моретата, облацитѣ и голѣмитѣ пространства на севѣрния и южния полюсъ, като петната, които се забелезватъ на месеца. Промѣна на времето или сезонитѣ презъ годината тамъ нѣма. За хиляди години всичко е непроменимо. Дали нѣкога е имало животъ на него или ще има въ бждаще ние незнаеме. Що се отнася до другитѣ луни можемъ да вадимъ заключения, че и тамъ ще трѣбва да сж сжщитѣ обстоятелства — сжщото положение, както и при разгледания и намъ вече познатъ месецъ — нощниятъ спжтникъ на земята.

Слънцетъ е съвсемъ друго. Ако месеца е царството на смъртъта, то слънцето може да се нарече това на живота. Единъ животъ на сила и огнена мощъ, каквато човѣкъ не може да си представи. Единъ милионъ пжти по-голъмо отъ земята (то се вижда малко поради, отдалечението), 400 пжти по-далеко отъ луната, това огнено езеро — океанъ по-право казано, е пълно съ разтопени метали, и обиколено отъ много хиляди метра голѣми пламъци. Топлината, която господства тамъ, е неопи-суюемо голѣма и надминава съ хиляди градуса, и

какъ би могло инакъ да се обясни тая топлина, която получаваме ние отъ толкова далечно разстояние и която съживява всички по лицето на земята. И ако рече Богъ и хвърли нашата малка земя въ тая горяща пещъ, то тя би се стопила вътре само за моментъ, така както се топи восъка хвърленъ въ нѣкоя голѣма пещъ. Пламцитъ, които тя би издала нѣма и да се забележатъ. Съ голѣми телескопи може да се забележи, какво отъ време на време слънцето изхвърля голѣми огнени стълбове, които достигатъ съ хиляди мили височина и пакъ се връщатъ въ огненото море, кждето при падането си образуватъ вдлъбнатини, които се виждатъ отъ земята като тѣмни петна. Това сж тѣй нареченитѣ „слънчеви петна“.

Сжщо така е и съ звездитѣ, които ние виждаме да свѣткатъ по-небето. Тѣ не сж нищо друго освенъ слънца, извънредно голѣми огнени свѣтове, нѣкои отъ които сж много по-свѣтли и топли отъ нашето слънце. Така напримеръ споредъ най-новитѣ наблюдения — „Сириус“ е най-свѣтлата звезда на небето, между познатия „Якововъ жезълъ“, която се равнява на 5,000 слънца, като нашето. Помислете си за моментъ що за свѣтлина ще е това въ човѣшкото око! Разбира се ние не ще може да сжществуваме, ние ще се разтопимъ, унищожимъ само за моментъ. Други пъкъ слънца

сж по-малко свѣтли, изглеждатъ да сж станали по-студени, свѣтукатъ съ една червена свѣтлина. Други още сж съ синя, зелена или пурпурна слѣтлина и още други менявата бавно цвѣта си. Но има още и други така наречени измѣняващи се звезди. Това сж слънца, които редовно се променяватъ за известно време тѣ тжмнеятъ после пакъ ставатъ свѣтли и т. н. Може би, тѣ иматъ различаващи се страни, нѣкои отъ които сж покрити съ тжмна сгоревина и при обикновеното си въртение се показватъ ту по-свѣтли, ту потжмни. По-нѣкога се срещатъ 2 — 3 или повече слънца да сж се групирали и образуватъ „Слънчеви фамилии“ едни отъ които свѣтятъ синьо, други червено, трети другъ цвѣтъ и така образуватъ едно чудесно явление непредставимо за нашето око. Свѣтлината на тѣхнитѣ земи или планети следователно се променятъ отъ синя въ синьо пурпурна, златна и така преобржщатъ днитѣ на букети свѣтлина, които както и нощитѣ, при сжщитѣ условия, образуватъ единъ очерователенъ свѣтъ за окото, който и човѣцитѣ на нашата земя биха посрещнали съ радостъ. Представете си, какво би било ако презъ една нощъ свѣтѣха различни луни съ различна свѣтлина! Още повече: по-нѣкога се забелезватъ нѣколко такива слънчеви фамилии, които сж образували съюзъ и учения астрономъ,

като ги наблюдава, не безъ очудване различава едно голѣмо бѣло слънце, като да взема предводителството между много други съ различни цвѣтове слънца и както единъ овчаръ води стадото следъ себе си, така и то води цѣло стадо слънца въ поднебесното пространство. Кой е въ сила да изясни що за чудеса е сътворилъ Богъ въ тая вселенна?

Но и въ това царства на свѣтлината се вижда ясно сериозността на Оногова, който е огънь по яждающъ. Вече за 13 пжти астрономитѣ виждатъ, какъ се появява нѣкоя нова свѣтла звезда — стои нѣколко седмици или месеци и пакъ изчезва безследно или се слее съ нѣкоя друга и взаимно се унищожатъ или необяснимо какъ изчезватъ. И тукъ даже и най-невѣрнитѣ не се освобождаватъ отъ впечатлението, че тукъ иматъ работа, макаръ и отъ толкова далече наблюдавано, съ една земя — единъ свѣтъ, който бива пояденъ унищожень — чрезъ огънь. Може би нѣкога въ бждещето жителитѣ на нѣкое небесно тѣло ще видятъ, какъ нашето слънце заедно съ всичкитѣ му спжтници, като земята и др. да пламнатъ и въ мигъ бждатъ унищожени и отпратени въ вѣчната нощъ (Петр. 3·10) А така сжщо и 7 пжти е видно какъ отведнажъ се появятъ тъмни мѣста на небосвода съ свѣтли точки по тѣхъ — нови звезди — нови създа-

ния на земята да славятъ Твореца.

Сжщото очаква и нашата земя — собственото си унищожение. Ако и да се освѣтява сега отъ тѣзи хубави небесни свѣтила, когато ще бжде заето нейното мѣсто отъ нова такава, слънцето нѣма да ѝ свѣти денемъ, и луната нѣма да ѝ дава свѣтлината си нощемъ, но Богъ ще бжде нейна вѣчна свѣтина и той ще бжде нейна слава и награда. (Ис. 60·19 откр. 21·23)

РИБИ И ПТИЦИ

И рече Богъ: Да произведе водата изобилно множество одушовени гадина, и птици да хвърчатъ надъ земята по небесния просторъ И благослови ги Богъ казвайки: Плодете се, размножавайте се, и напълнете водитъ въ моретата; нека се размножатъ и птицитъ по земята. И стана вечеръ, и стана утро, день пети.

„И рече Богъ“ — тъй крачи напредъ божественото Творческо Слово. Празенъ и тихъ бѣ въздуха, а така сжщо и водата въ океанитъ. Но и участъта на сушата, покрита съ девствена гора, не бѣ друга. И ето, че пакъ стана нощъ, пакъ премина единъ день на творчество. Пакъ стана тжмно на земята и слънцето сега изгуби свѣтлината си. Пакъ се издигнаха нови планински вериги придружавани отъ ужасното бучение и крахъ; отъ облаци и гжсти пари, а по-старитъ гори, вече падатъ въ цепнатинитъ образували се чрезъ труса, който придружава новоиздигналитъ се вече планински вериги и се затрупватъ съ дебелъ пластъ роняща се пржстъ, за да приготвят

необходимитѣ камени вжглища за нашия вѣкъ, който тъй се нуждае отъ тѣхъ. Както за отопление, така и за всѣка машина, локомотивъ, параходъ и пр. И следъ като вулканитѣ се наиграха, новонасипанитѣ чрезъ тѣхъ планини се охладиха, пороитѣ и гжститѣ облаци се оттеглиха — тогава слънцето показа милото си лице на хоризонта на петия день и огрѣ жадуващата за свѣтлина земя. Ето, че и растенията не се забавили, земята се покри отъ новоизрасналитѣ различни растеня, понеже божественото Слово отъ четвъртия день действаше, оставаше въ сила и ще остане до тогава, до като земята сжществува. Но това не бѣ достатъчно. Сега, по-силата на божественото Слово, произнесено въ този новъ *пети* день, се задвижиха най-разнообразни животинки, както изъ моретата, така и изъ въздуха; животнитѣ — риби и птици, бидоха създадени.

Нѣкои се чудятъ: два различни вида животни, каквито сж рибитѣ и птицитѣ, могатъ ли да бждатъ еднакво третираны и двата рода на единъ день да бждатъ създадени. Обаче, ако се позанимаемъ малко по-отблизо, ние ще се увѣримъ, че тѣзи макаръ и различни родове животни риби и птици твърде много си приличатъ и че и двата твърде много се различаватъ отъ млѣкопитающитѣ четвероноги животни. И при двата рода тѣлата сж яйце-

образни и на задната страна по продълговати, пригодена за движението, както въ водата така и въ въздуха; и дветѣ не ходятъ по крака, а се движатъ чрезъ членове прикрепени отъ страна на тѣлата — перки или крила. И двата рода иматъ ветрилообразна опашка, която служи за направление (кормило) за посоката, по която животното желае до отиде; нѣщо което при четвероногитѣ никакъ не е нужно. Понататѣкъ, тѣлата сж покрити по единъ и сжщъ принципъ — както циглитѣ на покрива, съ луспи или пера, които съ лига или лой биватъ намазани за запазване отъ студъ или влага. И двата вида животни иматъ кухи и съ въздухъ пълни, вмѣсто съ мозжкъ, кокали, които сж твърде леки, но и здрави. И двата вида се размножаватъ чрезъ яйца; а така сжщо и кржвнитѣ тѣлца не сж както при четвероногитѣ кржгли, но овални яйцеобразни и много по-голѣми и най-последно, както между птицитѣ, така и между рибитѣ, повечето сж прелетни — сжбиратъ се на голѣми групи и пжтуватъ къмъ неизвестни тѣмъ посоки. И ако хвърлимъ единъ общъ погледъ върху всичко гореказано то може да се твърди съ право: птицитѣ сж рибитѣ на въздуха, а рибитѣ сж птицитѣ на водата. Но има и такива между тѣхъ, които ако и да хвъркатъ — могатъ и да плаватъ. Има и риби, така наречената хвърката, която

може да се задържи доста време въ въздуха. Единъ хубавъ свободенъ и безгриженъ животъ е далъ Богъ на тѣзи създания. Въ много езици има пословици, които възпѣватъ или напомнятъ за тѣхъ, като напр.: „чувства се като риба въ водата и птица въ въздуха.“ Колко величествено се издига орела надъ високитѣ канари. Той лети съвсемъ спокойно и описва красиви кржгове, гледайки на далеко и широко подъ себе земята. Синия въздухъ е неговата приятна люлка, тоя царь на въздуха може съ часове да се задържа на височина съ хиляди метра безъ да мрждне поне веднажъ крилата си и се наслаждава на сжществуването си. На южния полюсъ, тамъ кждето океанитѣ ставатъ плитки и заематъ пространства по-голѣми отъ нашия континентъ Европа, живее истинския царь на въздуха, гиганската птица *Албатросъ*. Съ крила много по-голѣми отъ тѣзи на орела, нему е удоволствие да лети и се бори съ вѣтъра и буритѣ не само съ часове, но съ дни и седмици непрекжснато. Отгъ време на време изгрѣващъ, като да се моли Богу за помощъ, наблюдавайки нѣкой корабъ съ разпокжсани платна и застрашаванъ отъ бурята, той се радва на скорашната закуска, която ще му приготвятъ тѣлата на удавенитѣ матрози. А въ сжщото море царува най-страшната р и б а наречена „*кашалотъ*“,

която достига до голѣмина по-голѣма отъ кита. Той има една ужасно голѣма жгловата глава и една зжбна челюсь съ която никое друго животно неможе да се справи. Той излиза по нѣкога на повърхността на водата, играе си съ нѣкои кораби, който съ единъ ударъ на опашката си обръща на парчета дъски и всички негови обитатели намиратъ участиа си въ дълбочинитѣ на водата или ненаситното му гърло. Тогава отведнажъ, той се впуска въ дълбинитѣ и съ страшна сила преминава тия царства на водата отъ единъ край до другия, като сжщински воденъ царь, предъ когото всички други обитатели на водата уплашени бѣгатъ и се криятъ. Даже и най-злата риба, Акулата — тоя морски тигъръ, търси прибежище въ отдалеченитѣ пространства на водата, като се спасява съ бѣгане. И това е едно величие дадено му отъ Създателя.

И сега ако попитаме, дали въ вжтрешността на земята има остатъци отъ онѣзи животни на петия день отъ сътворението, то отговора е ясенъ и задоволителенъ, който е въ хармония съ Библейскитѣ показания. Вжтрешнитѣ пластове на земята показватъ ясно на нѣкои мѣста, че следъ създаването на растителното царство, чиито остатъци свидетелствуватъ за една промѣна на земната кора, едновременно изнасятъ доказателства и за това, какво едно голѣмо множество водни

животни сж се появили и то толкова много, щото на нѣкои мѣста сж покривали земята на дебелъ пластъ. Така разбираме словото като казва „Да произведе водата изобилно множества одушевени гадина . . .“ Плочковитѣ планини, или мидови острови, доказватъ всичко това, но заедно съ тѣхъ и морското чудовище — което Лютеръ превежда отъ оригинала съ „Китъ“. — Остатъцитѣ, които сж намѣрени при разкопкитѣ, могатъ да се видятъ и днесъ въ ботаническитѣ и зоологически градини на голѣмитѣ европейски градове. Разбира се, въ помалки екземпляри, както напр. въ Щутгардтѣ Германия. Нѣкои ги наричатъ — гущери и др. но това име е за животно отъ 20 — 50 фуса голѣмина. Тогава плаваше въ океанскитѣ води голѣмия „saugier“, който съ свойтѣ 4 грамадни лапи се движеше безспирно и съ ужастната си челюсть, изпълнена съ голѣми остри зжби, ловеше мастилнитѣ риби и други жители на водата и ги поглжщаше, като нѣкоя истинска хала. Днесъ хората сж намѣрили остатъци отъ поменатитѣ риби въ стомаха на това ужастно животно. Особено интересни сж били очитѣ на тѣзи морски великани, които обградени отъ малки кокалчета сж могли да се свиватъ въ свѣтлината, за да не блещи на животното, когато е било на повърхността на водата или сж се отваряли до такава степенъ, че сж достигали го-

лъмината на обикновени чинии, въ тъмнитѣ дълбини на морето, за да видятъ съ стотини метра надалеко въ водата и уловятъ плячката си. Но имаме достатъчно и други морски животни, като напр. Лилиеното животно — което е живѣло на дъното, като растение и на едно съвършено тънко стѣбло високо 10 — 12 фуса, държи красивата си глава горе на повърхността на водата отворено като сжшинско цвѣте. После, отдавна вече познатитѣ „Амонити“, които се намиратъ на многа мѣста — най малкитѣ сж като единъ *грошъ* голѣми, а най голѣмитѣ достигатъ до голѣмината на едно обикновено колело. А така сжщо и мастилнитѣ риби съ остритѣ си и твърди рогови муцуни, които, обикновенно, между народа, се познаватъ подъ името „*дяволски пржстъ*“ и още много други.

Но, и жителитѣ на въздуха тоже потвърждаватъ истиностъта на Библейския разказъ за тѣхното сътворение. Ако и да се не намиратъ толкова много, както рибитѣ и др. водни животни, които измирайки масово се покриватъ съ талкъ, пѣсъкъ, прѣстъ и така се вкаменяватъ, а птицитѣ оставатъ на влиянието на въздуха и се разлагатъ, все пакъ има запазени, нѣкои въ земнитѣ пластове; достигатъ и до нашето време и чрезъ разкопки, хора сж успѣли да намѣратъ птици, които твърде приличатъ на днешнитѣ, но и такива чиито следи сж вече

изгубени и не сществуваатъ.

Но нека чуемъ още нѣщо за рибитѣ, а именно, за тѣхната плодовитостъ или размножаването. Още въ 21 ст. на Битие четемъ за несмѣтността имъ, заедно съ птицитѣ, което особено се споменава. Ние ще бждемъ изненадени, какъ Божието благословение „плодете се и се размножавайте“ изказано тогава и днесъ, следъ толкова хиляди години все още е въ сила. Докато птицитѣ се размножаватъ, сравнително бавно, то съ рибитѣ е тъкмо обратното. Тѣхната размножителна сила надминава даже и тази на растението. Въ единъ едничекъ Негинг — Селда се намиратъ до 68,000 яйца, въ единъ *Шаранъ* до 200,000 — и повече, а въ единъ „Hauseu“ — изъ Волга отъ 4 — 9 милиона. Разбира се, че милиони отъ тѣзи яйца се губятъ чрезъ морски бури, ядътъ се отъ животни или птици и чрезъ разни др. причини се губятъ. Който е живѣлъ и отрасълъ край морето може да си представи за тѣхното множество, а особено тѣзи, които сж край риболовнитѣ станции. Напр. при Хавъръ — Франция ежедневно излизатъ и влизатъ по 30 — 40 рибарски гимии и подки, и ловятъ рибата въ едно не особено голѣмо прострнство, за години вече. Кой знае отъ кога — тази риба се консумира въ Парижъ и други градове и рибата си е все едно и сщщо коли-

чество. Не е намалѣло. Така сѣщо излизатъ изъ Нова Финландия ежегодно голѣми параходи съ до 20,000 мѣже персоналъ и ловятъ обикновено по 30 — 40 милиона Трески и рибата никакъ не намалѣва. И норвежцитѣ, като трѣгатъ отъ северния полюсъ надолу край брѣговетѣ си, само за нѣколко седмици налавятъ по 300 милиона херинги — селда, а често и повече и като немогатъ се справи съ това множество, често служатъ и за торъ по нивитѣ. А колко изтрѣбватъ отъ тѣхъ голѣмитѣ риби, като акулитѣ, китоветѣ — и въпреки всичко това, не се забелезва ни най-малко намаление на тая рибна маса. Ежегодно тѣ слизатъ въ дълбинитѣ кждето, може би ставатъ храна на други риби и пакъ ежегодно трѣгватъ въ голѣми маси отъ северния полюсъ надолу. Това е едно колосално множество. Единъ неизчерпаемъ изворъ на животъ сѣ тѣ! Нѣкои сѣ пресмѣтнали, че ако имаше транспортно средство, то само отъ ловенето на рибата на това мѣсто и само отъ тая риба, ще може да се подѣржа съ храна цѣлото човѣчество и нѣмаше да се познае, че е ловена. Така пакъ се изпълняватъ думитѣ на Твореца произнесени на петия день: „Да гѣмжи водата отъ изобилно множество одушевени години“ „Плодете се, размножавайте се и напълнете водитѣ въ моретата“.

СУХОЗЕМНИТЪ ЖИВОТНИ

И рече Богъ: Да произведе земята одушовени животни споредъ видоветъ имъ: добитъкъ, гадини, и земни звѣрове споредъ видоветъ имъ; и стана така. Богъ направи земнитъ звѣрове споредъ видоветъ имъ; добитъка споредъ видоветъ му, и всичко що пълзи по земята споредъ видоветъ му; и Богъ виде, че бѣше добро.

Още веднажъ се обви земята съ тъмната мантия на нощта, още веднажъ започнаха преобразувания по-нейното лице — *настѣли едно време* на мълчание и божествената Творческа сила се оттегли на почивка. Но когато, на следующата сутринъ — *шестия денъ* се показа и свѣтлината му се разле по ново-оформената земя, показаха се още разни видове нови растения, водата се изпълни съ най-разновидни животни, въздуха се заглушаваше отъ пѣсенята на птицитъ, тогава се появи още едно ново чудо — навсѣкжде по-земята започнаха да се движатъ нови по-висши животни и търсѣха мѣста, за да я населятъ. За настѣтия животни сега не сж никакво чудо, защото

ние ги виждаме всѣки день и защото, твърде често, подобни на това дѣло и др. Божи дѣла, не ни очудватъ. Единъ конь напр. за насъ е конь, кучето — куче и нищо повече. Но ако дойдеше нѣкое още по-висшо сжщество, отъ нѣкжде при насъ на земята, и се събере съ човѣка, тоя пропадналъ царь — създаденъ по Божие подобие, то все пакъ щеше да има причини за очудване, като се научише за него, какъ той — е тѣй ничтоженъ и все пакъ — великъ; преходенъ и все пакъ вѣченъ. Ако ли се взре още повече и види царството на животнитѣ, то ще се увѣри, че тѣ сж може би и най-голѣмото чудо. Такъвъ единъ посетителъ би питалъ „що за сжщества сж тѣзи четвероноги движащи се около васъ?“

И тѣ, както и вие, съ болки се раждате — съ млѣко откжрмени, ядатъ и пиятъ като васъ, чувстватъ радостъ и скръбъ, изглежда да мислятъ, да иматъ желание и воля, могатъ да се сещатъ за забравено или оставено, обичатъ и мразятъ. Тѣ ви поглеждатъ съ молящи очи, но като че гворятъ нѣщо съ погледа си, довѣрватъ ви се, позволяватъ да имъ запсвѣдватъ и да ги управляватъ — страдатъ, когато не ги обичате или ги зле третирате; тѣ се страхуватъ отъ смъртта и умиратъ като васъ съ болка на сърдце, раздѣлящи се отъ онова, което имъ е било мило и интимно. Наистина

има нѣщо тайнствено и загадъчно въ тия животни. Ние ги намираме още въ рая, кждето всичко бѣ чисто и честито. Богъ иска да изисква кръвѣта имъ отъ човѣка и да отмъщава за тѣхъ (Бит. 9:5) Тѣ успѣватъ да видятъ ангели, кждето човѣшкото око се задържа (Числа 22:23;), а даже въ свързка съ невидимия небесенъ свѣтъ тѣ сж вписани въ Св. Писание (2 цар. 6:17; 2:11 и откр. 19:11,14) Така сжщо тѣ сж включени и въ славното слово на апостола, който говори за страховото очакване — надежда — на създанията за бждещето освобождение отъ службата на переходящето и славната свобода на божиитѣ чада. (Рим. 8:19) А не е ли далъ самъ Богъ на стародревния народъ, въ закона си, разликата между чисто и нечисто животно; за кое е свето и кое не е! (Лев. 11) Ние знаемъ добре, че въ Новия заветъ всички създания сж добри и чисти, щомъ Богъ ги е очистилъ (Дѣян. 10:15) Но докато Исусъ се нарича „Агне“ Божие и Светия Духъ слиза въ видъ на „гжлжбъ“ отъ една страна, то отъ другъ се казва; а вѣнъ сж (предъ Божия градъ) „кучетата“ (откр. 22:13 — сравни съ Матея 7:6)

„Всѣко едно споредъ вида му“ — тѣй създаде Богъ животнитѣ въ шестия творчески день. Библията неговори нищо за тѣй разпространения днесъ „Дарвинизъмъ“. Мнението

на г-нь Дарвинъ ѝ е съвсемъ непознато. Споредъ това учение, по-висшитѣ животни, а даже и човѣкътъ сж произлезли отъ нисшитѣ видове, които пѣкъ отъ самосебе си сж се появили, така като нѣкое мехурче на водата и минали пжтя на първата клетка. Това, че най-простото животно, съ една тѣй неестествена сила снабдено, порастнало и отъ него произлѣзло всичко, което ние виждаме днесъ. Не. Както растенията, така и животнитѣ сж раздѣлени съ доста чувствителни граници, създадени всѣко по-своя си видъ. Вѣрно е, че отъ сътворението до днесъ има, както растения, така и животни, които сж промѣнени, а други ги нѣма вече | но отъ сътворението, съ създаването на човѣка, тѣ сж стигнали последния стадий и никой още не е доказалъ съ факти, че това, което е създадено тогава, се е видоизмѣнило. Вѣрно е и това, че чрезъ кръстосване — при растения и животни като цвѣтя, кучета, сж получени различия, но вида си остава видъ. Нито цвѣтето става на круша — нито пѣкъ кучето на волъ — родъ си остава вѣчно. И отъ вѣка и до днесъ никой не е могълъ да докаже обратното. Защото отъ какъ стои земята никога до сега не се е измѣнилъ нито единъ конь въ овца или нѣщо друго познато въ непознато. А въ миналия вѣкъ, новопоявилото се горепоменато истинало вече мнение,

е поставено подъ масата на ученитѣ. Това че човѣкъ се е доразвилъ отъ нѣкаква си маймуна живующа въ централна Африка, която въ своето несъзнателно желание да се усъвършенствува все повече и повече най-после започнала да говори и станала на човѣкъ, не само отъ библейско стансвище, но и отъ това на естествената наука, си остава една безосновно хипотеза на „преумень“ човѣкъ, противоречаща на хиляди факти.

Както рестенията, които се създадоха на третия день, както рибитѣ и птицитѣ се появиха на петия день, така сжщо намираме въ нѣкои вжтрешни пластове на земята следи или остатъци отъ животнитѣ на шестия день. Има неизброимо число четвероноги, а така сжщо и други животни запазени въ земята, останкитѣ на които сж намѣрени изкопани и могатъ да се видятъ въ естественитѣ музеи. И за да остане пакъ правото на Библията, считаме за нужно да забележимъ, че останки отъ скелитѣ на тѣзи животни не се намиратъ въ най-дълбокитѣ пластове, заедно съ остатжцитѣ на животнитѣ отъ третия день, или воднитѣ животни и тревнитѣ растения, но въ по-горнитѣ, а именно въ варовититѣ (тебеширнитѣ) пластове се намиратъ тѣхнитѣ остатъци. Следователно, отъ това се разбира, че тѣ сж се появили по-късно. Тоже не се намиратъ скелети на живо-

тни, които споредъ Дарвина сж въ тѣхната преходна — или прераждаща се епоха, като напр. водни животни, които постепенно сж се преродили — доразвили и сж станали други, или крокодилъ нѣкой да е станалъ на камила, но отведнажъ ние ги виждаме съвършенни съ хляди. Така напр. стари слонове, носорози и др. ограничавани въ тѣхната младежка сила по развити отъ днешнитѣ, съ голѣми зжби като юмруци, или колосални рогове, — кокали като отъ малки греди съставени, така че, като чете човѣкъ за тѣхъ или ги гледа въ музеитѣ не може да си не спомни за описанието, което ни се дава въ книгата Иовъ 40: 15-19.

Тогава живееше още така наречения „Mega-therium“ „най голѣмото животно“ голѣмо и високо колкото два бика, съ извънредно дебели кокали, съ обли като стълбове крака и нокти по голѣми отъ стъпало. Кожата му дебела 2 цола, извънредна твърда и зжбитѣ му сж щински длѣта съ които е чупелъ дървета, като нѣкоя слаба тревица. Такова едно животно се е движило често въ горитѣ на онова време безъ да се страхува отъ нищо. Подобно на едно бронирано укрепление, това Божие създание не се страхува отъ никакво нападение, понеже кожата не може да я пробие нито зжбъ, нито нокътъ. Лъвскитѣ ревъ или този на тигъра, не сж били отъ значение за него, тъй като съ

единъ ударъ на лапата си той може да повали на земята, което и да е отъ грабливитѣ животни днесъ. Сжщо „Динопериума“ или „стршното животно“, отъ което има единъ черепъ въ Щутгардтския музей, прилича на рѣчния конь, само че е много по-голѣмъ. Това животно е живѣло въ водата — снабдено съ голѣмъ хоботъ и излезли навънъ, като на моржъ зжби за да се задържа съ тѣхъ, когато водата тече силно. Това животно, до колкото се знае, се е хранило съ растителна храна. Имало е и много „маймуни“ — „мастодонти“ — особенъ родъ слонове. Последния е ималъ дебела и остра коса по тѣлото и е живелъ въ севернитѣ страни до Сибиръ. Въ тия страни и днесъ се намиратъ много отъ тѣхнитѣ зжби, които въ търговията се наричатъ слонова костъ. А въ покрититѣ снѣгове и ледове се намиратъ тѣлата имъ и до днесъ добре запазени. Може би още отъ времето на потопа сж откжснати отъ водата тамъ, и служатъ за прехрана както на много животни, така често и на човѣка. Който пжтешества изъ ледоветѣ той можа да си приготви пражолка отъ младо и прѣсно 4;5000 г. месо. Заедно съ тѣзи животни е имало и неизброимо число други, които днесъ вече не сжществуватъ; гущери стигащи на дължина до 70 фуса и повисоки отъ вола. После особени люспести животни, които отдалечъ изглеждатъ като да сж

бронирани, които достига отъ 5 — 7 м. дължина. Отъ тѣзи животни се срещатъ нѣкои и сега въ Южна Америка само че много (5 лжи) по малки. И така бидоха създадени сухоземнитѣ животни съ най-разнообразни форми, които сега обитаватъ навсѣкжде по земята. Какво ще бжде съ тѣхъ на новата земя ние незнаеме. Но както едно време въ райската градина сж били свободни и добре настанени, така и въ бждещето царство на мира, ще сж между насъ. Това ни казва Исая въ 11 глава на своята книга, И ако библейската трезвостъ изисква отъ насъ, да се пазимъ отъ спекулация, то така сжщо не би трѣбвало да си позволимъ мисълта, че бждещия свършенъ свѣтъ ще бжде, беденъ, голъ, празенъ или недостатъченъ Божиитѣ небеса не сж една празна зала, кждето праведницитѣ ще седатъ единъ до други така наредъ, а сж единъ славенъ, великолепенъ свѣтъ — вселенна пълна отъ свѣтове, една безкрайность, която ще е преизпълнена съ Неговата слава и красота. Нѣкога всичко това, което ние сега виждаме, и много повече отъ което не виждаме надъ насъ, ще е мѣсто и обиталище на милиони Божии създания отъ най-разнообразни видове и отъ което ние, живущитѣ на нашата малка и бедна земя нѣмаме абсолютно никаква представа.

ЧОВЪШКОТО ТЪЛО

И Богъ каза: Да направимъ човѣка по-нашия образъ, по-нашата прилика; и нека владѣятъ надъ морскитѣ риби, надъ небеснитѣ птици, надъ добитѣка, надъ цѣлата земя, и надъ всѣки гадъ що пълзи по-земята. И Богъ създаде човѣка по-своя образъ. По Божия образъ го създаде; мъжки и женски полъ ги създаде. И Богъ ги благослови. И рече имъ Богъ: Плодете се и се размножавайте, напълнете земята и обладайте я, и владейте надъ морскитѣ риби, надъ въздушнитѣ птици и надъ всѣко живо същество що се движи по-земята. Видете, давамъ ви всѣка семеносна трева, която е по-лицето на цѣлата земя и всѣко дърво, което има въ себе си плодъ на семеносно дърво. Тѣ ще ви бждатъ за храна.

Земята бѣше готова и живота бѣ славенъ навсѣкжде, но господарѣтъ на животнитѣ се очакваше още. Единъ виденъ господаръ бѣ потрѣбенъ и отъ всичко живо очакванъ. Тогава Богъ не произнесе, както обикновено Творческото Слово, но Той — който е три-

единенъ, отъ вѣка, се съветва сега съ себе си и въ резултатъ произлѣзе заключението: Да, *нека направимъ* изговорено отъ Отца, Сина и Св. Духа — *човѣка по-нашия образъ — по-нашата прилика*. Какво достойнство! Единъ Божи представителъ на земята — приличенъ Нему — по Неговъ образъ; единъ неограниченъ господарь надъ всичко създадено — единъ посредникъ между Бога и другия животъ на земята. Но какво направиха сатана и грѣха отъ него? Единъ беденъ робъ на собственитѣ си страсти и желанія, който живее въ едно болно тѣло, което постепено увѣхва, наведенъ надъ земята. Съ потъ на лицето и съ сълзи на очи, той се бори за кжсото си сжществуване, изпълненъ съ страхъ предъ скорошния и жалъкъ край на неговата сждба. Той се страхува отъ слънчевата горещина, отъ студения вѣтъръ. Той се страхува отъ огънь и отъ вода, а не по-малко и отъ дивитѣ животни на полето и гората. Той се страхува за живота си и трепери предъ смъртта цѣлата му власт, сила и знание, не може нищо да направи или го спасятъ отъ най-малкитѣ заразителни животинки, бацилитѣ на холерата или нѣкоя др. епидемия, които му причиняватъ толкова болки и изтезания и най-после донасятъ смъртъ. Колко е жалъкъ тоя царъ на земята тѣй падналъ и изгубилъ славата

си за винаги.

И все пакъ, следитѣ на достойнството, което е дадено на човѣшкото тѣло, могатъ да се видятъ. Неговото тѣло не е въ низко хоризонтално положено, както е това при други животни или пъкъ съ лице надолу къмъ земята, а изправено нагоре; той се допира само съ краката си до земята. И какъ сж се съединили, здружили, по-право казано, различнитѣ свойства на тѣлото? До като едно животно има силно развитъ слухъ или обоняние, друго силно зрение или осезание — но никое не притежава всичкитѣ тѣзи качества, тѣй хармонично и гъвково, тѣй сполучливо, както красивото и усъвършенствувано човѣшко тѣло, въ което намираме всичко хармонично съчетано. Разправя се за силни човѣци, на които, като се вземе подъ внимание голѣмината и тежината на тѣлото превъзхождатъ силитѣ на вола, коня по даже и на лѣва. И най-бързо движащитѣ се животни сж надпреварени отъ човѣка. Арабитѣ, които живеятъ въ пустинята, могатъ да различаватъ предметитѣ отъ 3 часова далечина и да кажатъ какво е тамъ, кждето единъ европейецъ нищо не вижда, дали е конь или кобила, а тунгузитѣ въ Сибирь, могатъ да видятъ съ просто око четиритѣхъ луни на „Юпитеръ“. Човѣшкото тѣло не е покрито съ люспи пера или вълна, както при другитѣ жи-

вотни, такава покривка, ако и да е полезна за да запази тѣлото отъ простуда, все пакъ тя твърде затъпява осезанието, а съ тънка и твърде чувствителна кожа. Кое животно може да изтърпява на студове до 40 градуса и повече, каквито сж въ Сибиръ, както и до 45 град. топлина, както при топлото слънце на Африка? Може ли да живее, както човѣка въ вѣчния ледъ и снѣгъ, а така сжщо въ нажежания пѣськъ, както въ долините и равнините така и по върховете на планините издигащи се съ хиляди метра въ въздуха, или както рудокопачите отъ Фалунъ въ Швеция, които работятъ на 3,000 фуса дълбочина.

И що за чудо е човѣшкото тѣло! Вземете за примеръ *окото*, което споредъ нуждата се отваря или свива. При гледане надалеко, то спазва закона на далекогледа, а при гледане на бвизо този на лупата — не е ли за очудване? Ами самото му устройство е единъ чуденъ свѣтъ отъ нежни нервички и мускулчета, които хващатъ милиони слънчеви лъчи отведнажъ, заедно съ корените, които се представятъ предъ тѣхъ и ги предаватъ тъй вѣрно на мозъка, че изпълва душата съ възхита. Кой отъ насъ, мислите, разправя тия милиони нервички, когато сж въ действие? И какъ точно и вѣрно разправятъ тѣ на душата за всичко, което ги изпълва. Така сжщо е и съ *ухото*,

въ което се намиратъ 4300 каналчета, голѣми колкото копчиненитѣ струни на арфата, които при всѣки тонъ или звонъ се разтръперватъ заиграватъ, и предаватъ на духа ни, ония чудни мелодии на музиката, и ли обратното, отвратителни звукове и всѣкакъвъ шумъ, донесенъ чрезъ трептението на въздуха до ухото ни. Но най голѣмото чудо тукъ е, че тѣ предаватъ и *словото* произнесено отъ всѣка уста. И за да се подържатъ тѣзи чудни и благородни сетива дадени имъ сж хранителнитѣ органи: уста гърло и стомахъ, които хващатъ нуждната храна и въ растояние на 2—3 часа я обръщатъ на кръвъ, тѣй че, хлѣба, който преди 2 — 3 часа лежеше на масата, сега е станалъ частъ отъ собственото ти тѣло, като кръвъ съ която подържашъ живота си и въ мозъка, съ който ти мислишъ. Ами кръвта, тая тайнствена течность, за която Библията ни разправя, че тя е живота въ човѣка или душата му е въ нея — се лови така сполучливо отъ сърдцето, тоя чудесенъ центъръ на живота, който непрестано, безъ почивка, денемъ и нощемъ, безъ да пита искаме ли или неискаме, то помпа жизнената сила презъ всичкитѣ, даже и най-малкитѣ клетки и стига чакъ до мозъка, края на прѣститѣ на рѣце и крака еднакво и храни по единъ чуденъ, но и чудесенъ начинъ цѣлото тѣло. Ако това твое

сърдце бѣ направено отъ човѣшка рѣка, като машинка, макаръ и отъ стомана или диамантъ, то отдавна да е отработено или счупено, захвърлено, като непотрѣбна вещь настрана. Защото сърдцето удря 70 пѣти въ минутата, което прави дневно 100,800, а въ година 36,792,000. И тѣй, ако си на 50 години и си здравъ човѣкъ, то твоето сърдце е ударило безъ да спре нито веднажъ, 1,800 милиона пѣти и още не се е изморило, за да поиска почивка. Така сжщо непрекъснато и неуморно работятъ *дробоветъ*. Тѣ дишатъ чрезъ хиляди клетки чистия въздухъ — така, както гжбата всмуква водата — раздѣлятъ го по клеткитѣ на кръвта, за да я пречиства и запази животоспособн сстѣта ѝ, взематъ употребѣния отъ тѣлото въздухъ обратно като го издишватъ — извърлятъ вънъ и всичко това става безъ ти да мислишъ или помагашъ, безъ да се грижишъ или даже да усещашъ.

Паралелно съ тѣзи органи на храната, циркулацията на кръвта и дишането сж и други, така сжщо необходими и полезни за тѣлото, които сж навсѣкжде, като сжщински стражари съставляващи една богата полицейска мреже отъ тънки незабележителни съ просто око бѣли нишки, които иматъ своитѣ централи въ главата или грѣбначния мозъкъ — това сж нервитѣ. Тѣ сж телеграфнитѣ и теле-

фонни жици въ „държавата тѣло“, чрезъ които ние усещаме всичко, каквото става вътре — а особено бърже действатъ, когато има нейде катастрофа, болка или наслада, топло или студено. Всички тѣзи различни функции, на различнитѣ органи действатъ винаги заедно въ пълна хармония едни съ други. Никой не може безъ другитѣ. Мозъка и нервитѣ иматъ нужда отъ постоянната циркулация на кръвта и ако тя престане само за минута или се изгуби отъ нея, или се разлее на неопредѣлено за нея мѣсто — веднага човѣкъ пада мъртавъ. Така сжщо сърдцето има нужда отъ нервитѣ и стомаха, който му изпраща постоянно резервени материали. Тоже сжщото може да се каже и за дробоветѣ и другитѣ органи на тѣлото. Но забележително е, че всичко това не става както при нашитѣ машини съ голѣмъ шумъ, чукане, тракане, а съвършено тихо, леко, безшумно, така че самия човѣкъ нищо не забелезва, какъ великъ бежественъ духъ управлява въ тѣлото му тѣзи сили съединени взаимно, помагащи си и зависими една отъ друга. Тѣ вършатъ всичко тѣй хармонично, това, което ние наричаме съ думата животъ. Като наблюдаваме себе си тѣй, намъ ни иде да извикаме съ псалмопевеца Давида „Благодаря ти Боже, че си ме ти чудно направилъ“ (Пс. 139:14)

Но и въ едно друго отношение нашето

тѣло е нѣщо за очудване. Ние сме се научили да гледаме на него, като на нѣщо сигурно, цѣло здраво, непроменимо, като на нѣщо, което ни принадлежи, съ което ние разполагаме както си искаме. Но това не е право. Нашето тѣло е нѣщо твърде промѣнливо, нѣщо текущо — събарящо или разрушаващо се, така да се каже предъ собственитѣ очи, за да се възобнови пакъ. Че му е нужна храна за да сществува всѣки день, това на всички ни е известно. Възъ основа на факта, какво храната ни ежедневно достига общо минимумъ 1 кгр., а тѣлото се увеличава само съ 1 — 2 гр. т. е. тежината му не се увеличава до безконечность показва, че то употребява — изразходва постоянно р а з н и материали, за да подържа живота въ него. Така както водата се изпарява на въздуха, а сщщо и нѣкои отъ металитѣ бавно се чупятъ, ставатъ по-леки, така е и съ нашето тѣло, което постоянно се изпарява и изчезва. И то не само външни органи по него, но и вътрешнитѣ, даже и кокалитѣ. Доказано е, че и тѣ (кокалитѣ) постоянно се подновяватъ — т. е. сщщевременно чрезъ храната наново се образуватъ. Така е пресмѣтнато, че вътре въ 7 години време, нищо старо нѣма въ тѣлото ни, всичко се е промѣнило — подновило. Споредъ тая смѣтка 42 год. човѣкъ се е променилъ вече 6 пѣти и при все това не-

говата форма и положение си е все сжщата. Той си изглежда все сжщия, той е все еднакъвъ, Въ центара на тая несправедливостъ ние виждаме следователно едно единство, едно постоянство, което ни посочва скритата Божия сила, което нашето тѣво има въ основанието си. Човѣшката душа има тая сила — свойство да испуска, освобождава стари, а така сжщо да хваща нови частици материя, която ѝ е тукъ напълно подчинена; да си образува тѣлото при всѣко [положение и време, работа или сънь, день и нощъ, Но и не само това, но тя има власть, въ нѣкой случаи, да прехвърли тава тѣло до известна степенъ и го направи да изглежда така, както е найното желание. Ималъ ли си случай да видишъ нѣкой познать човѣкъ, които подъ ударитѣ на сжбата или на собствена вина — като отпадане отъ Бога и себе си и пр. какъ цѣлото му лице се напълно измѣнява. Особено за хора, които сж подъ влиянието на никотина, алкохола или опиума? Видѣлъ ли си какъ цѣлото му тѣло е добило другъ изгледъ, маниера сжщо; какъ лицето му предава това, което е въ сърцето му. Той е отпадналъ, сразенъ, съвършено обезобразенъ, колкото и хубаво да е облеченъ? И обратно: Видѣлъ ли си човѣкъ на чието лице да личи неговото доброжелателство щастие и миръ въ душата? Даже често, ако и да не чуешъ нито дума отъ уста-

та му, характерътъ му е пакъ откритъ. И така: Както Богъ създаде човѣка по свое подобие и образъ, така сжщо прави и душата, която преобразува тѣлото по нейно подобие и образъ — и винаги *се прозира*, малко или много, нейната безкрайность въ това преходно умирающо тѣло, чиято сждба е изгниване. Човѣшката душа обаче, е едно много по-голѣмо чудо отъ тѣлото му, за която ще говоримъ въ идущата глава.

ЧОВЪШКИЯ ДУХЪ

„И Богъ създаде човѣка по своя образъ; по Божия образъ го създаде“.

Значението на тѣзи думи ще разберемъ тогава, когато се видимъ въ възкрѣсналото тѣло, свѣтящо като слънцето, което сияе отъ небеснитѣ висини съ сила и слава. Облагороденъ е човѣшкия образъ и чрезъ това, че самъ Богъ Иехова се е открилъ чрезъ него. Така сжщо и чрезъ ангелитѣ, които Богъ направи изпълнени съ сила и величие. Но тия думи се отнасятъ за човѣшката душа, преди всичко, до нейнитѣ основни сили, способности и свойства, а така сжщо и до становището на човѣка спрѣмо другитѣ животни и създания. Така както Богъ е Господарь на цѣлата вселенна, така сжщо и човѣкътъ да бжде господарь надъ земята и каквото я обитава. Това Богъ прави и сега, макъръ че човѣкътъ е падналъ, само че не безрезервно и абсолютно, но твърде ограничено. Разбира се, че животнитѣ не се подчиняватъ безусловно и свободно; тѣй послушни е вѣрноподанни не сж, както може би

щѣха да бждатъ, ако той ги бѣ управлявалъ съ Божията любовъ и би ги водилъ къмъ тѣхнато щастие. Но тукъ е въ сила Словото Божие изказано предъ Ноя „всички животни на земята да се страхуватъ отъ васъ“. (Бит. 9.2) И вмѣсто той да е тѣхенъ Богъ, виждаме го за жалость да играе ролята на тѣхенъ дяволъ. И въпреки всичко това, човѣкъ има още голѣма власть. Нѣма нито едничко сжщество на земята, което би могло да му каже съ право; защо правищъ ти това или онова. Растения и животни, всичко е предадено на неговата ржка. Той може да премѣсти едно растение отъ едно мѣсто на друго — да го пресади и ако това ни се вижда нѣщо обикновено нищожно то е понеже сме се навикнали. Но нека да знаеме, че подобно нѣщо не може да стори нито едно животно. Така сжщо човѣкътъ може не само да убие едно животно, но да го опитоми, възпита и научи. И ако той не третира тѣзи земни създания само като роби и се отнасе по-достойно и коректно съ тѣхъ, както това би приличало на единъ царъ къмъ върнитѣ си поданици; то той би могълъ, въ такъвъ случай да намали стенанията и страха съ който тѣзи създания очакватъ пълното си освобождение. Човѣкътъ е едничкото създание, което има власть надъ огъня, който е елемента на Божия гнѣвъ. Може нѣкои животни

да иматъ известни способности, както напр. бобритѣ, които отлично знаятъ да си изградятъ жилището, но никое животно не познава употребата на огъня. А и най-дивитѣ човѣци въ древността сж успѣли да го запазятъ, като сж слагали порѣбното върху запаленото отъ свѣткавицата дърво. На никое друго животно подобно нѣщо не е идвало на ума, даже и многопохвалната маймуна нѣма тоя умъ да се досети, какво огъня е ползень, за да му сложи дърва и го запази за дълго време.

Повече отъ това завладѣване на материята, сж, обаче, *основнитѣ сили* на човѣшкия духъ, въ който се явява неговото истинско божествено произхождение. Какво нѣщо е човѣшкото искусство напр. или науката или водене на война, градене градове, основаване на царства, създаване на закони и проче, ако не едно непрекъснато откриване или обяснение на една неумираща душа отъ Бога, която тъкмо затова никога нѣма почивка за себе — до тогава до като не почине въ Бога вѣчнаго. Защо не се задоволи тая човѣшка душа, както вола на яслитѣ и да каже стига прогресъ — стига наука, стига знание и видения, стига напредкъ? — Затова защото тя е по Божи образъ. А Богъ е съвършенъ и вѣченъ. Човѣшкия духъ следователно е божествено подобие.

Една частъ отъ това наше богоподобие е нашата *съвестъ*. Така както предъ Бога зло и неправда не намиратъ мѣсто, така сжщо и божественото въ човѣка — неговата съвестъ е, която преценя всѣко негово говорене, мисли и работа и ги удобрява или осжда. Често се е случвало, че следъ 10—20 години съвестъта не мжлчи при извършено злодеяние, като убийство и злодѣца самъ отива и заявява за извършеното отъ него, преди толкова време престжпление и желае да му се наложи подлежащото наказание, за да може по тоя начинъ да успокои тоя непоносимъ сждия въ себе си. Или, погледни на богатия, който по единъ нечестенъ начинъ е събралъ имущество. Може би той живее въ хубава и хубаво уредена кжща, съ хубави ястие покрита обедната му маса. Може би хората хвалятъ способнитѣ и умѣлостъта му съ които той е събралъ това богатство, наричатъ го богатъ — способенъ, достоенъ за почитъ и уважение, и като че той иска да имъ вѣрва. Но отишли ли сж си веднажъ приятелитѣ, угасени ли сж лампитѣ — той лежи неспокоенъ въ мекото си и приятно легло, обржща се отъ една страна на друга, мжчи се да заспи, но сънътъ не идва и той се предава на нови мисли, нови спекулации и планове за нови печалби, само и само да заглуши, нѣкакъ си, тжнкия гласецъ на будната му

съвестъ, която му шепне тихо въ ухото: „Ти си крадецъ“. Не по-малко важна и чудна е и *паметъта*. Каква сила и властъ лежатъ въ нея относно пространството и времето; *просто за очудване е*, тя изпъква действително, като частъ отъ божиеото весдесщие. Отдавна преминали вече нѣща, сж останали като отпечаткъ въ душата и сега, следъ толкова години, презъ които сж преживени разни вълни на други скърби и радости, следъ като паметъта е събрала още неизброимо число нови преживелици и впечатления — много слова произнесени, много мисли занимаватъ главата, много работа извършили ржцетъ — може би за единъ цѣлъ животъ отъ 60 — 70 години, тая паметъ има сила и надъ тоя океанъ на миналитъ временна споредъ желанието си да си спомни за тава или онова, което лежи далеко отъ сегашното мѣстонахождение и толкова дни и години назадъ, като за нѣщо, което отдавна е изчезнало и като че забравено и си го представи така ясно и картинно, като да го преживѣва още веднажъ — следъ толкова време. Често пжти 70 — 80 годишния старецъ вижда въ паметъта си стаичката въ която той играеше като момченце и чува още думитъ на отдавна — отдавна починалата майка. Това е една велика властъ на човѣшката душа. Споредъ наблюденията, тая сила на паметъта е въ болния,

въ стария, въ ненормалия и въ умирация, като по чудо още много по-голѣма и по-съвършенна отъ колкото ние можемъ да си представимъ. Ние трѣбва да приемамъ, че човѣкъ нищо не забравя — споредъ най-новитѣ изследвания, но че старитѣ впечатления и приживелици се покриватъ отъ нови. Тѣ всички сж отишли въ така наречената област на подъ съзнанието, за да се яватъ пакъ, всички мисли думи и дѣла, въ онзи день, когато ще бжде изправена душата предъ бѣлия престолъ, за да бжде сждена споредъ дѣлата ѝ

И сега нека се позанимаемъ съ особеното чудо на човѣшкия духъ — *словото*. Животнитѣ и тѣ си иматъ своя говоръ и често пжти тѣ изразяватъ така ясно чувства на скръбъ или радостъ, че н и е човѣцитѣ неможе да не бждемъ покъртени; Но слово тѣ нѣматъ, и досега даже и най-интелегентното куче, което е вѣрно даже до смъртъ на господаря си, не е превъзмогнало да произнесе поне веднѣжъ името му, или пжкъ своето, което тжй познава. И защо не? Защото му липсва духа, който владее вътрешно човѣка, направлява и разбира. И тжй когато четешъ въ Библията за Бога отначало: „Той рече“ — или „Той наименова“, така сжщо започна и живота на Адама и дѣлото му, съ словото: „Той нарече животнитѣ съ имена.“ Каква чудесна способностъ има ду-

шата на човѣка съ това, което е скрито въ нея, та можѣ, отъ самосебе си да се облече въ слово. Когато говоришь, ти поставяшь въ движение малко въздухъ чрезъ движението на устнитѣ или езика си, звукови вълни удрятъ въ ухото на ближния ти, тамъ ставатъ нови движения и ето, че отведнажъ, така бързо и незабелезано, по-единъ тайнственъ и чуденъ пжтъ, той слуша и разбира или вниква и въ най-дълбокитѣ ти мисли. Съ това си тѣй обикновено и почти винаги маловажно дѣло последното — движението на една малка частица въздухъ, когато си поставилъ въ движение чрезъ словото, ти можешъ да сторишь най-доброто или най-лошото, което пкъ отъ своя страна може да действа и понататкъ и на други. Ти можешъ чрезъ словото си да предизвикашь гнѣвъ у нѣкого, или утешение, или Богу да се молишь, или души да водишь при него, или други по дявола да пратишь. Съсь и чрезъ словото биватъ ежедневно *управлявани царства* или разрушени, градове съграждани, закони поставяни, искусство и знание печелено. И колко чудна е простотата на средствата, които толкова малки и дребни нагледъ, могатъ да извършатъ велики нѣща. Петъ гласни и около 20 съгласни сж достатъчни още отъ преди 6000 год. и на най-образованитѣ народи по земята и ще бждатъ и за въ бждеще, за да

може всичко, каквото човѣшкото сърдце помисли, по-желае, почувства или направи да се изрази. Въ тѣзи 25 знаци сж скрити всички книги и мнения на свѣта, които сж още отъ нѣкога писани и още ще бждатъ; всѣки разговоръ въ най-различнитѣ езици и диалекти, които човѣцитѣ сж изказали и още ще изказватъ. Човѣкъ може всичко да измисли, но не единъ вокалъ повече отъ 5-тѣ, които Богъ му е далъ. Тукъ предчувстваме защо вѣчния Божи Синъ въ Свещ. писание се нарича „Слово Божие“. А така сжщо и за силата на човѣшкото слово, което свидетелствува въ него тукъ, пакъ Свещ. писание като казва: „Защото отъ думитѣ си ще се оправдаешъ и отъ думитѣ си ще се осждишъ“. (Мат. 12:37.) А не помалко силно се вижда и словото на Ноя, който каза: „Проклетъ да е Хананъ, той ще е слуга на слугитѣ между братята си“ и съ това запечата за хиляди години сждбата на една цѣла страна, може би континентъ, понеже Африка, както историята ни показва, винаги е робувала и още робува и въ кой день ще се тури край на нейното робство никой незнае. И когато Исакъ благослови Якова — непомогна нито молбата на Исава, нито сълзитѣ, за да бжде благословенъ и той — Словото бѣше произнесено и самъ Яковъ биде благословенъ. Тѣй силна и голѣма е властта на словото произ-

несено отъ Бого или въ Него. И ние днесъ сме свидетели на едно жалко положение на словото, което е тъй деградирано между човѣцитѣ. Още старитѣ гърци и римляни сж държали много на думата. Сократъ кзва: „Неправото говорено прави пакостъ на душата“ или „Говори за да те видя“. Затова се даваше и такава тежестъ на възпитанието, за да се учатъ човѣцитѣ, кжсо, опредѣлено и ясно да се изразяватъ и да говорятъ истината. Но колко много сж празднитѣ, лжжливитѣ, мръснитѣ думи въ наше време. Никой нѣма пълната представа за това. Свѣта е пълненъ съ празни, безполезни или вредни слова, изказани или печатени, така че низката преценка на много отъ тѣхъ съ изразитѣ — „това сж само думи“ или „това е праздна работа“, е твърде на мѣсто си.

Благодарение Богу, че Словото Му има повече сила отъ словото на човѣцитѣ, че то е по-важно и по-трайно отъ всѣка човѣшка дума и не позволява никому, даже и на сатана, да тегли никаква черта презъ Неговитѣ смѣтки. Божето Слово е вѣчно и непреходимо. И ако той е казалъ веднажъ: „Да направимъ човѣкътъ по-образъ, който е намъ приличенъ, и който да господства на земята“ — то, пълното изпълнение на това слово, трѣбва да се изпълни — постигне, та макъръ и чрезъ

грѣха да се е отложило за известно време. Но то никога не е престанало да е въ сила нито е пакъ нѣкой въ състояние да го премахне. Онзи човѣкъ, който е спасенъ чрезъ Исуса Христа и подновенъ по-тоя начинъ въ божие подобие ще бжде пакъ сждникъ и господарь надъ цѣлата земя даже ще има правото да сжди и ангели (Кор. 6'3) и неговото слово ще има пакъ творческа и сждебна сила. Но най-високата и славна цель на словото ние намираме въ Сина Человѣчески — Исуса Христа, като съвършеното слово, стана плътъ който чрезъ себе си ще принесе Богу за вѣчни вѣкове, слава, честь и благодарность — понеже Той създаде всичко и поради Неговата воля съществува всичко което е създадено. (откр. 4'11) И тѣзи Божии Слова, съ които ние до сега се занимахме, относно сътворенението, сж непреходни; тѣ сж: свѣтлина, въздухъ, планинитѣ, растенията, животнитѣ, всичко това е мисълта на единъ вѣченъ Богъ, който никога не се отказва отъ творенията, отъ дѣлото си, като нѣщо недостатъчно или несполучливо. Но ние ще видимъ тая вселенна, като Боже творение, въ много по-голѣма слава и величие и ще наследимъ земята. (откр. 21'5) „Ето правя всичко ново“.

Жалко е, че нѣкои християни немогатъ, или нежелаятъ да вѣрватъ въ второто битие

—сътворение. За да невѣрва човѣкъ, на действителността, на дърветата, камъка, птицата и рибата, на морето и планинитѣ, то трѣбва да е нѣкой безумникъ. А този сжщия Създателъ, който сътвори всичко това, безсиленъ ли е да поднови всичко и да го пресъздаде, както земята и всичко по нея, така и небето? Че всичко ще бжде отново видимо, както кристалното море, така и високитѣ планини, дърветата на живота, единъ красивъ, славенъ градъ — горни Ерусалимъ, какта и възкръсналото тѣло въ бѣлото облекло, съ прободенитѣ ржце и нозе на Исуса, а така сжщо и нашитѣ тѣла следъ смъртъта и възкресението, (които ще се замѣстятъ отъ нетленитѣ, за да се движатъ и сжществуватъ както и тѣзи сегашнитѣ, които сж предречени на изгниване) въ това се съмняватъ. Че устата ще могатъ да пѣятъ, очитѣ да видятъ и ушитѣ да чуятъ всичко това, което Богъ е приготвилъ и още ще приготви за своитѣ вѣрни — това имъ се вижда нѣщо невѣроятно — невъзможно, въпреки че Исусъ чрезъ своето възкресение, доказа това, като ходеше, говореше, ядеше и се движеше сжщо така, както и преди смъртъта и възкресението си. Тѣ немогатъ да се довѣрятъ на напогрѣшимото Слово Божие. Дали Богъ за такива вѣрующии не е престаналъ да е реалностъ, но ако да, то

скратила ли се е дѣсницата му? Неможе ли Твореца вече да твори? Така ли едно вѣчно Боже създание да не може да се освободи отъ злото, скръбта и скверността или би било по-съдържателно, по-истинно, ако то премине отъ времето на преходното и влезе въ вѣчността? О-о несмислено безвѣрие на злото човѣшко сърдце — вѣрвай въ всичко, което Богъ е обещалъ чрезъ Словото си!

Чудна и отлична е хармонията въ Словото Божие, какъ първия листъ на библията отговаря на последниятъ. Тука тоже се открива Словото, като нѣщо цѣло — единно, като истинско откровение съ начало и край — на вѣчнитѣ Божи планове надъ човѣчеството и надъ цѣлата вселенна. Въ начало създаде Богъ небето и земята — на края Той създава ново небе и нова земя. Въ онова небе имаше четири рѣки — въ новото една кристална рѣка излизаща изъ Храма. Въ първия рай едно дърво на живота — въ втория, много дървета на животъ. На първата земя имаше много планини — на новата стои една, върху която е поставенъ новия Ерусалимъ и т. н. (вижъ Езекилъ и Откров.)

Но не по-малко забележителни и привлекателни сж и разликитѣ между тая и новата вселенна. Слънцето и месеца освѣтяватъ първата земя, па даже и въ день имаше нощъ

(Бит. 13:8) А за новата се казва въ Откр. 22:5 че „Нощъ не ще да има вече, и не ще да има нужда отъ свѣтене на свѣтило или отъ слънчева свѣтлина, защото Господь Богъ ги освѣтява. „Адамъ и Ева бѣха голи въ рай, което е символъ на райска невиностъ. На новата земя възкръсналитѣ ще ходятъ облечени въ бѣли облека, едно видимо послѣдствие на правдата на светиитѣ. Въ първия рай човѣкътъ живѣеше подъ градинскитѣ дървета, а въ втория той ще живѣе въ разкошния и красивъ градъ, чиито порти сж бисерни и улицитѣ златни. И въ противоположность на първото: „*Да не ядешъ* отъ дървото за познание на доброто и злото“, въ второто създание се казва: „и забрана не ще да има вече“. Кждето обаче нѣма запрещение тамъ нѣма и нарушение. И още: въ първия рай имаше едно „не“ — въ втория всичко е „да“ и „Аминъ“. „И смъртъ не ще да има вече тамъ, нито ще има желание, ни плачь — ни болка. Защото първото премина“ (Откр. 21:4).

Дано Богъ ни омие въ кръвта на Исуса Христа и ни направи достойни за това наследство на светиитѣ въ свѣтлината.

**Книгата е складирана въ редакцията на Сп. Евангелистъ
ул. Главна 7 Ломъ.**